

I. k. I. *Tel'fy*: Solon adótvényéről. 20 f. — II. *Tel'fy*: Adalékok az attika törvénykönyvhöz. 20 f. — III. *Tarkányi*: A legújabb magyar Szentírásról. 40 f. — IV. *Szász K.*: A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. 20 f. — V. *Toldy F.*: Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiai feladása. 20 f. — VI. *Vambéry*: A keleti török nyelvről. 20 f. — VII. *Imre S.* Goleji Katona István főleg mint nyelvész. 60 f. — VIII. *Bartalus*: A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Hangjegyekkel. 1 K. 20 f. — IX. *Toldy*: Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 1 K. 20 f. — X. *Brassai*: A magyar bővített mondat. 40 f. — XI. *Bartalus I.*: A felsőaustriai kolostoroknak Magyarországot illető kézírásai- és nyomtatványairól. 40 f. (1867—1869.)

II. k. I. *Mátray G.*: A Konstantinápolyból legújabbán érkezett négy Corvin-onodról. 20 f. — II. *Szász K.*: A tragikai felfogásról. 40 f. — III. *Joannovics*: Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. 40 f. — IV. *Fialty*: Adalékok a magyar rokonság értelmű szók értelmezéséhez. 40 f. — V. *Tel'fy*: Solomos Dénes költeményei és a hétszigeti görög népnyelv. 40 f. — VI. *Zichy A.*: Q. Horatius satirái. 40 f. — VII. *Toldy*: Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 80 f. — VIII. *Gr. Kun G.*: A sémi magánhangzókról és megjelölések módjairól. 40 f. — IX. *Szilády*: Magyar szófejtégetések. 20 f. — X. *Szenassy S.*: A latin nyelv és dialektusai. 60 f. — XI. *Szilády Aron*: A dialectokról. 40 f. — XII. *Szörényi J.*: Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. 20 f. (1869—1872.) — III. k. I. *Brassai*: Commentator commentatus. Tartózatok Horatius satiráinak magyarázóit után. 80 f. — II. *Szabo K.*: Apáczai Csérei János Barcsai Ákos fejedelembhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyesület ügyében. 20 f. — III. *Szabo I.*: Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. 20 f. — IV. *Vadnai*: Az első magyar társadalmi regény. 40 f. — V. *Fialty*: Emlékbeszéd Engel József felett. 20 f. — VI. *Barna F.*: A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. 80 f. — VII. *Riedl Sz.*: Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső l. tag felett. 20 f. — VIII. *Dr. Goldsáher I.*: A nemzetiségi kérdés az araboknál. 60 f. — IX. *Riedl Sz.*: Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. 20 f. — X. *Gr. Kun G.*: Adalékok Krim történetéhez. 40 f. — XI. *Riedl Sz.*: Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. 40 f. (1872—1874.)

IV. k. I. *Brassai*: Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgílius Aeneide II-ik könyvére különös tekintettel a magyarra. 80 f. — II. *Bálint G.*: Jelentése Oroszország és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. 40 f. — III. *Bartal A.*: A classica philologia és az összehasonlító arja nyelvtudományok művelése hazánkban. 80 f. — IV. *Barna F.*: A határozott és határozatlan mondatról. 40 f. — V. *Dr. Goldsáher I.*: Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletre hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. 40 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Jelentések: i. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. — ii. *Budenz J.*: A németországi philologok és tanítványok 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. 30 f. — VII. *Fogarasi J.*: Az új szókról. 30 f. — VIII. *Toldy F.*: Az új magyar orthologia. 30 f. — IX. *Barna F.*: Az ik-es igékről. 30 f. — X. *Szörényi J.*: A nyelvújításról. 30 f. (1873—1875.) — V. k. I. *Barna F.*: Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. 50 f. — II. *Brassai S.*: A neo- és paleologia ügyében. 60 f. — III. *Barna F.*: A hanganyról a magyar nyelvben. 60 f. — IV. *Ballagi M.*: Brassai és a nyelvújítás. 30 f. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett. 50 f. — VI. *Bartalus I.*: Művészet és nemzetiség. 40 f. — VII. *Tel'fy I.*: Aeschylus. 1 K. 60 f. — VIII. *Barna F.*: A mutató névmás hibás használata. 20 f. — IX. *Imre S.*: Nyelvtörténelmi tanulmányok a nyelvújításra nézve. 1 K. 20 f. — X. *Arany L.*: Bőrczy Károly emlékezete. (1875—1876.) — VI. k. I. *Mayr A.*: A lágy aspiráták kiejtéséről a zendben. 20 f. — II. *Bálint G.*: A mandsuk szertartásos könyve. 20 f. — III. *Dr. Barna I.*: A rómaiak satirájáról és satiráirókról. 40 f. — IV. *Dr. Goldsáher I.*: A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. 1 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Katona István l. t. felett. 20 f. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. i. *Szilágyi I.* ii. *Vasary K.* iii. *Revész I.* 1 K. 20 f. — VII. *Bartalus*: Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. 20 f. — VIII. *Barna*: A mordvaiak történelmi viszontagságai. 40 f. — IX. *Tel'fy*: Éranos. 40 f. — X. *Joannovics*: Az ik-es igékről. 80 f. (1876.) — VII. k. I. *Barna F.*: Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. 1 K. — II. *Budenz J.*: Podhorszky Lajos magyar-sínai nyelvhasználatára. 20 f. — III. *Zichy A.*: Lessing. 40 f. — IV. *Barna F.*: Kapcsolat a magyar és szlovén

ADA-KÁLEI

TÖRÖK NÉPDALOK

GYŰJTÖTTE, FORDÍTÁSSAL ÉS JEGYZETEKSEL ELLÁTTA

KÚNOS IGNÁCZ

L. TAG.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1906.

Ada-kálei török népdalok.

(Fölolvastatott a M. Tud. Akadémia I. osztiályának 1906. január hó 8-án tartott ülésén.)

A török hódoltság korabeli Duna-*vilájet*eknek egy kis nép-oázisa maradt vissza országunk déli határán. Az Alduna egyik termékeny kis szigetén, a régi Ó-Orsova helyén, ott emelkedik ki a Duna hajjai közül, romba dőlt sánczfalak és földalatti kazamaták közé ékelve, egy maroknyi törökség szigetvéra, a szegényes kis *Ada-kále*. Vagy ötszáz lélek lakik benne ma is, megannyija mohamedán hitű ruméliai törökség. Jobbára szegény sorsu, gyümölcs termeléssel és kiskereskedéssel foglalkozó neptörödek, mely azonban szívósan ragaszkodik az iszlám törvényeihez és hagyományaihoz, mindinkább fogyatkozva számban, de meg nem törve török volta tudatában. Nyelvek és népek egyvelegje gyűrűzi őket körül, mely fajilag is, vallásilag is idegen hozzájuk, és nyelvük is megmaradt töröknek, vallásuk is mohamedánnak.

E maroknyi kis törökség, mely úgy néprajzi mint nyelvi szempontból egyaránt tanulságos ránk nézve, századok óta éli már a maga sajátos és idegen befolyásoktól mentesnek maradt életét. Nyelvük mintegy külön dialektusnak alakult ki, és néprajzi sajátosságai még a mult századokból maradt formájukban merevedtek állandóra. Benső életük e nyelvi és néplelki megnyilatkozásait, megmentendő a külömben is folyamatban levő enyészettől, több ízben tettem tanulmányom tárgyává. Hisz első sorban mi reánk kell hogy e kötelesség háruljon, nemcsak a földrajzi közelségüél és e szigethez való politikai és közigazgatási vonatkozásainknál fogva, hanem ama tudományos felada-

tok érdekében is, mely a török nyelvek kutatását mintegy nemzeti kötelességünké avatta.

Az adakálei török népköltészet, egy külön körbe foglalható terméke az ezen szigetbéli néplélek megnyilatkozásának. És míg az elbeszélői csoportba tartozó néphagyományok, minők például a népmesék és legendák, főleg régiebb emlékeket, szájról szájra öröklődő mondákat őriztek meg, addig a lírai termékek olyan jelenségek és érzelmek versbe foglalt kifejezésével is gyarapodtak, melyek a szigetlakók sajátos viszonyaiból keletkezettek. Meseviláguk a messze múlt óperenciájából, dalviláguk meg az élő jelen forrásából fakadoz. Hiszen mi mást is foglalhatott volna dalba, mint azokat az érzelmi jelenségeket, melyek részben belső, részben pedig külső okokból, de mindig a maga sajátosan egyéni világából termettek. A párja után áhítozónak az az örök érzelmvilága, melyet a keleti költészet a kesergő *bülbül* sóhajával és a rózsák édeni illatával allegorizál; megbató ragaszkodása ama darabka szigetföldre, melynek minden röge köve vérrel van átgyúrva, és a hol a harcban elesett gyermekeiket sirató anyáknak víz helyett vérből valók a könnyeik; az iszlám örök igazságába vetett hitnek az a fanatizmusa, mely *schidek* (vértanúk) sírjaival szántja tele a földet; ezek azok a főbb motívumok, melyek a kis török szigetvár szegényes lakóit dalra fakasztják. És e dalok oly nyelven szólnak meg, mely több száz eve hogy egymagára maradt úgy fejlődésében mint az anya-oszmánsággal való érintkezésében. Hisz jó időn át külön történetet élt át e nép, a minthogy sajátosak voltak azok a földrajzi és etnikai viszonyok is, melyekbe százéves történetük folyamán belesodródtak. Új és az anyaországban ismeretlen jelenségek ragadták meg lelki életüket és elhagyott keleti hazájuk verőfényes emlékére a közel Nyugot borus felhői hathattak zavarólag. És mint valamely reflexhártyán, úgy tükröződnek vissza mindazok az indulatok és események, melyek a szigetbeliek lelkét foglalkoztatják. Innen van, hogy több oly poétikus vonás vegyült bele dalköltészetébe, mely az anyaország effajta termékeiben merő idegen és a mely a Duna mosta sziget sajátos viszonyaiból, részben a körülötte levő természeti jelenségek behatása alatt, mint a néplélek eredeti megnyilatkozása keletkezett. Így vegyült a költészetébe a fájó lemondásnak az az elégikus sóhaja, mely

refrainszerűen meg-megismétlődik, mely a jobb jövőnek még csak a reményét sem ismeri, és a mely főleg a multak emlékezetében keresi vigasztalan vigaszát.

Szerelmi dalai esendülnek meg meg a legerőteljesebben. Mintha mind azt a keserűséget, melyet a sors, a keletiek *kismetje* irt rá a homlokára, a szerelem érzelmével óhajtaná enyhíteni, és mintha fenéig akarná üriteni a szenvedélynek azt a telt poharát, mely a reménytelenül epedő lantosnak (*ásik*) jutott osztályrészül. Egyébként alig van lényegesebb eltérés, úgy a dalok formájában mint hangjában, az oszmán-anyaföld e körbe tartozó népi termékeitől. Ugyanaz a szakgatottsága és rapszódikus megjelenítése a gondolatok egymásutánjának, mint a keleti népdalok majdnem mindegyikében, és az egységnek ugyanaz a hiánya, mely egyik képről a másikra szokell át, anélkül hogy e képek közötti összefüggést át is akarná hidalni. A hány sor, annyi majdnem a gondolattöredék, és a hány versszak, annyi a külön költői kép. Csak épp a refrain közössége az, melyhez a vers egysége kötve van.

Az adakáleiek népdalköltészetének legszokottabb formája a tulajdonképpeni népdal: a *türkü*. E kifejezést jó sokáig egy más műfaj elnevezésével, a *sarkival* azonosították, illetve tévesztették össze. Holott a kettő közt ugyanaz a különbség áll fenn, a mi a műdalt a népdaltól különbözteti meg. A tartalmi különbözőségeket nem is tekintve, más versformája van a műköltői *sarkának*, és más ismét a népi eredetű *türküknek*. Az előbbi versformája az araboktól átvett időmértékes verselés; az utóbbié pedig a szótag számító ritmus (palmak hesabi). Az idegen mintára költött *sarki* a műveltebb elemeknek szól; a *türkü* csak az alsóbb osztályt, az irni, olvasni nem tudó népet mulattatja. Amaz műnyelven, vagyis arab és perzsa elemekkel vegyült irodalmi nyelv egyvelgen van megírva; emez pedig népi, vagyis a tiszta török népnyelven, a nép ajkán keletkezett. És innen magyarázható meg az a jelenség, hogy egyetlen egy nép költészetében sincs oly nagy ellentét nép- és műköltészet közt, mint a törököknél. Mintha egészen más volna az a nép, melynek a mesterkelt *sarki* szól, és ismét más, melyet a közvetlenebb *türkü* illet. Mert a két fajta dal közt nemcsak tárgyi, hanem nyelvi különbség is van; sőt mi több, még a melódia különbözősége

is emeli közöttük a válaszfalat. Más nótája van egyiknek, és egészen más a másiknak. A *sárkinak* épp úgy mint a versformája, a dallama is arab; míg a türkü melódiája török földön termett, nemzeti néptermék. Hisz magának a *türkünnek* a *türk* (török) szóból való továbbképzése is e mellett szól, és érdekes analógiául szolgálhat e tekintetben a romántól származó románéz kifejezéséhez.

A *türkü* vagy más néven *bejt*, épp úgy érzékíti meg a *jár* a «szeretett társ, barát, szerető» fogalmát, mint az oszmánok dala. Elannyira, hogy mikor éneklésbe fognak, ebbe az egy szóba öntik bele összes keserveiket, és rendszerint egy strófányi idő kell hozzá, míg e szónak háromszoros elkesergésével a kellő hangulatra és melódiára rátalálnak. Akár enekszóval történjék ez, akár hangszerrel. És csak ezután jön a voltaképpeni népdal, a magyarra emlékeztető ritmikus soraival, keresetlen rímeivel és az elmaradhatatlan refrainnel. Egyik állandó sajátága a *türkünnek*, hogy a *jár* dicséretéhez a természeti jelenségekből veszi a hasonlatokat. Főleg olyankor, a mikor e jelenségek mását mintha ott találna a megénekeltje külsején, a természeténél fokozódottabb, igézetesebb formában. Két húrú hangszere a *ke-man* kíséri ritmikus sorait, s miközben a eziterához hasonló *szanturt* is meg-megpengeti, hozzáfog egyhangú danájához, mely fájó vággyal, és dicsőítő büszkeséggel zengi szeretettje dicséretét. És az egyes verssorok után sohse hiányzik a refrain (*baırma*), mely vagy egy fájdalmas felsóhajtást, panaszkodást fejez ki, vagy mintha azt a veszedelmet akarná rövid pár sorban összefoglalni, melyet a szerelem szülte szenvedély (sevdá) okozott neki. A türkü rendszerint kesergő természetű. Az ifju a szerelem karmai közzé tévelyedik és küzd hogy onnan kiszabadulhasson. Ekkor azonban egy másik nagy bánat (*hasret*) epeszi, a szerelme tárgyától való válás nagy bánatja.

Külön sajátága az adakálei népdaloknak, hogy sok bennük a helyi vonatkozás. Van úgy, hogy egy-egy hirre vergődött személyhez, szép asszonyhoz meg a szerelmeihez fűződik a nóta, vagy pedig magához a szigethez, és a sziget egyes helyein lejátszódott eseményekhez. E helyi vonatkozásoknak itt-ott jelentősebb háttere is van. A mikor az örök érzés mellett, mintegy párhuzamosan vele, ott egy kétségbe ejtően szomorú hang, mely

a sziget történeti halottjait gyászolja. És szemeink előtt sorra vonulnak el azok a históriailag is igazolt helynevek, melyekhez egy-egy hareznek vagy vereségnek a szomorú emléke fűződik. Ott van *Kasztel*, a hogyan a szigettel szemben levő erődöt neveztek; máig is romladoznak a *tábia*-nak nevezett sánczok, a hol *Ali pasa* védelmezte a várat, és ott van végül *Abijou* dombja, ott a szerb *Kladova*, melyet a török uralom a büszkén hangzó *Fethislam* (Izslám hódítása) névvel cserélt fel. És e nevekhez fűződő eseményeket el nem feledték, és emlékezetüket dalba foglalták.

A népdalok legtöbbje egy-egy természeti jelenség leírásával kezdődik. Néha csak egy-egy természetből vett kép, mely ügyszólván a kiindulója és állandó visszatérője a népdal vég-sorainak. A török népdaloknak különben is jellemzetes sajátosságai közé tartozik, hogy lelki világuk egy-egy szubjektív megnyilatkozását valamely természeti kép kíséretében mutatják be. Néhol látható összefüggésben, néhol pedig nagyon is laza kapcsolattal. Akár a mi népdalaink. A természeti képeket különben is szeretik az adakálei népdalok. A sziget körül elterülő hegyvidék, mely bánatos bolyongásaiban menedéket ad neki; a berkek nyiladozó rózsái, melyekben a maga érzelmeinek a szimbólumát látja; a tova szálló felhők, melyek lángoló szerelme égő tüzének a füstjéből keletkeztek; a habjait hömpölyögtető nagy folyam, melyet könnyeinek az árja dagaszt nagygyá: mind megannyi költői keret, melybe érzelmeinek színes kifejezéseit festői módon beleillesztheti. Ehhez társulnak itt ott olyan példázatok is, melyeket az állatvilágból foglalt le magának a népköltészet. A daru madár a szerelmesekhez szóló izenetnek a közvetítője: a jávor meg az őz szókdécselése azt a fájdalmat juttatja eszébe, melyet tova illanó szerelme kelt benne; a kos meg az áldozati bárány a szenvedélyek oltárán füstölög. És míg az ifjunak oroszlán a járása, medve a bátorsága, addig a leánynak gazelláera emlékeztető a termete, és kigyóera a hűsége. De míg mind eme képek csak helylyel közel surrannak át a népköltészet berkein, addig sztereotip alakká lett a keleti költészet *bülbülje*, mely csak a szerelem rózsafáján énekelheti édes-bús dalait. És mind e képek és hasonlatok mintegy bevezetői, majd pedig refrainjei dalba fűződő gondolataik-

nak. Adakále vidéke, mely természeti szépségekben különben is párját ritkító, csakis termékenyítőleg hathatott népe képzeletére. Magas hegyektől környékezve, mint egy mélyen fekvő völgyben élnek át életüket, a hol karsú cziprusaik, jászmin és rózsa ligetjeik, gyümölcs erdeik és virágos berkeik, csak táplálják bennük azt a vonzalmat, melyet a természet szeretete ébreszt bennök. Es a természet e pazar környezetében fejedelmi erővel törtet át az ő történeti tudatok leghatalmasabb folyama, a Duna. Annak a vilájetnek vízből való végvára, melyhez a törökség fénykorának a legdicsőbb emlékei fűződnek. És mai nap is éneklí az adakálei török a Dunáról szóló nótát, mely népdalainak egyik legszebbje.

A történeti háttérű népdalok bennünket leginkább érdeklő csoportjáról kell még végezetül megemlékeznünk. A három ország határánál meghúzódó Adakále fontos sztratégiai pontja volt a nyugot felé törekvő oszmánoknak. A vidini és belgrádi várak közt itt volt a legfontosabb sánczerősség, és mint egyik őrszeme a dunai vilájeteknek, fontos szerepe volt a török hódoltság történetében. Mintegy mérföldköve a már meghódolt Keletnek és a még meghódítandó nyugotnak. És a mint hogy Sztambul volt a rümbeli iszlám világ kalifai szent helye, azonképpen volt a frenkek földjén is egy erősen sóvárgott végvára, melyhez harezi dicsőségeiknek legmerészebb reményét kötötték. Mintegy végső ceziljához annak a világbirodalmi eszmének, melynek szolgálatában százados harezokat folytattak. E végváruk Budavára volt, a török világ *Budinja*.

És ismét csak az adakálei kis néptöredék volt az, melynek naiv hangú népdalköltészetébe beleillesztve találjuk azt a történeti eseményt, melynek központja Budavára eleste volt. «Bájós Budánk a németek kezében», siratják a nótájuk minden egyes versszakában. Mintha az a hullámgűrű, mely a hanyatlóban levő törökséget egyre jobban sodorta vissza a Kélet felé, ott akadott volna meg Adakále sánczainál, és egy kesergő moraj alakjában fagyott volna népdallá. Mert csak úgy érthető, hogy az egész törökségben csakis az adakáleieknél maradt meg Budavára elestének népdalba foglalt emléke. És annyi idő után, most is annak a nótának a refrainje hangzik vissza, hogy «Bájós Budánk, tornyos Budánk elesett». A népdalnak *Budavára nő-*

tája (Budiu türküsü) a ezime. És mint majdnem minden népdaljuk, ez is laza és egymással alig összefüggő strófákból áll, melyeknek azonban majdnem mindegyike, ha csak egy-egy vonatkozással is, Budavára valamelyik eseményéhez vagy legendájához fűződik. Lírai momentumok váltakoznak benne elbeszélő sorokkal, és refrainje mintegy balladaszerű rövidséggel kesergí el a gyászos esemény bekövetkeztét.

Ime főbb vonásaiban az adakálei török népdalok ismertetése. Gyűjteményemet, mely körülbelöl száz ilyen népdalt foglal magában, még évekkel ezelött lestem el, főleg az adakálei *Mehemed Fehmi* közvetítésével és hathatós segítségével, a nép ajkáról, egyéb ily népköltési termékekkel egyetemben. És már azóta is volt alkalmam tapasztalni, hogy egyrészt az anyagi pusztulás, más részt meg a lakosság lassú kihalása folytán, egyre felejtik a régibb daláikat, a nélkül hogy ujak támadnának. Az új nemzedék nem részese többé azoknak a hagyományoknak, melyek a multak legendaszerűvé lett eseményeit megőrizték, és legfeljebb egy-egy szintelen vagy a szomszéd területekről ellesett dal az, a mely még kihaló fény módjára, lelkükből fel-felvillan. Összegyűjtött anyagom egy már kihalóban levő nyelvterületnek és dialektusnak az emlékeit őrizte meg, és ezzel egyúttal némi adalékkal is járul idegen nyelvű hazai nyelvjárásaink ismertetéséhez. Az itt közölt népdalok versidomaira, és általában az adakálei dialektus nyelvi sajátosságaira vonatkozó megfigyeléseink a tanulmányunk végén levő jegyzetek közt vannak egybe-foglalva.

1.

*Acil bulut şâz olajım,
gamlardan âzâd olajım,
bulut, senden haber soram.*

*Bulut gelij düşe kalha,
parmağında gümüş halka,
sen şâj ettin beni halka.*

*Bulut gelij hízli hízli,
arasında nâme gizli,
sojle bulut ne jazılı.*

*Bayırma: Ütme hülbül, gül senin dir,
mezlâm bilij jár kimin dir.*

2.

*Acil ej umrumın vâri,
bâd-i sebah olmadan,
dere bilsem kouje güün,
surarip-ta solmadan,
sara bilsem inje belin,
zâlim engel duymadan.*

*B. Arajım hangi dijârde,
gezej bir tünem benim,
kader kismet bojde imis,
sağ ol efendim benim.*

*Okudım elifi beji,
ezber ettim ismini,
cik efendim şârki sojle,
iâideyim sesini,
gökte uçan feristeler,
silsin gözüüm jâşını.*

(1.)

Nyilj meg felhő hadd vigadjak,
a bajoktól szabaduljak,
felhő, töled hirt hadd halljak.

Jön a felhő esve kelve,
az ujjain ezüst abrones,
hírbe hoztál a nép előtt.

Jön a felhő nagy sietve,
közötte a levél titkos,
szólj felhő, mi van rá írva.

Refrain: Ne szólj bülbül, rózsá tied,
Isten tudja lányka kié.

(2.)

Nyilj ki oh én mindenségem,
a hajnali szél előtt,
bár szedhetném bimbó rózsád,
mielőtt elhervadna,
ölelném karesu derekát,
zsarnok társam nem sejtven.

R. Keresem hogy mely országban,
járkál én egyetlenem,
ilyen volt a sors és végzet,
légy épségben efendim.

Az ábécét átolvastam,
a nevedet megtanultam,
énekelj csak én efendim,
hadd hallom a hangodat,
a tündérek fenn az égen,
hadd töröljék könnyemet.

3.

*Ada Fetislama¹ bakaj,
arasından girdâb akaj,
topçılari zenge bakaj.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj Kastel² kulesi.*

*Adanın çevresi taş dir,
jatacak jerimiz taş dir,
bizi saran kızıl-baş dir.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj metin kulesi.*

*Adanın karşısı Kastel,
arasından Tuna geçej,
deli-kanlı kızı isteğ.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj deli-kanlısi.*

*Hirsava, Ada bazarı,
kaldı âlemin nazarı
icinde şehid mezarı.*

*B. Metin dir Ada-Kalesi,
alınmaj metin bazarı.*

4.

*Ahdım olsun sevmejeğim,
güzel senden gajrisin,
kâbil olsa verij idim,
sana unrum jarisin,
çok güzeller sevdim amma,
günlüm almaj gajrisin.*

*B. Gel senide kavl edelim,
jâ onun ol jâ benim,
bir tenhâda gürüşelim,
jâ ondan geç jâ benden.*

*Gel benim mestâne gözlüm,
şimdi buldum ben seni.*

(3.)

A sziget Fetiszlámra néz,
közöttük mély örvény folyik,
ágyusaik harezra néznek.

R. Szikla-szilárd Adakále,
Kasztel tornya nem hódol meg.

Adakále környéke kő,
fekvő helyünk nedves vizes,
Kizil-bas vesz minket körül.

R. Szikla-szilárd Adakále,
a kötornya nem hódol meg.

A szigettel szemben Kasztel,
közöttük a Duna folyik,
ifjú legény leányt óhajt.

R. Szikla-szilárd Adakále,
fiatalja meg nem hódol.

Orsova, Sziget bazárja,
a világ figyelme maradt,
benné vértanúknak sirja.

R. Szikla-szilárd Adakále,
nem hódol szilárd bazárja.

(4.)

Megfogadom, nem szeretek
rajtad kívül senki mást,
oda adnám ha lehetne,
életemnek a felét,
sok szépet szerettem, ámde
szivem már mást nem akar.

R. Jer teveled beszélgessünk,
vagy azé légy vagy enyém,
titkos helyen találkozunk,
róla mondj le vagy rólam.

Jőjj csak én mámoros szeműm,
most akaadtam én reád,

senin atesine duştım,
jaktın kül ettin beni,
eski jırım dujar ise
ne seni koj ne beni.

Ajaklar altında kaldım,
be hājın görmejmisin!
derdin ile üljirim,
daha inanmajmisin?
al janaktan bir keftali,
āsika vermejmisin!

Geçmejim kapın unuden,
basılsın adın senin,
butun mejlislerde jırım
sojlenij nāmın senin,
başın içün dođru sojle,
kim-dir ustadin senin?

Varın dejin ol jırime,
hep karalar gıjmesin,
bir eline hanđer aıms,
dertli sinem delmesin,
jırımı eller sarađak,
hāri gözüm görmesin.

5.

Aj efendum sevdi zanım,
kendi efendum seni,
iki zihāne vermezem,
kendi zenānım seni,
onun içün pek sevejim,
kendi efendum seni.

Su zihānde serbest gezdım,
kimseji almaj gүнül,
dünjā dolu güzel olsa,
kimseji sarmaj gүнül,
herne kadar zevr edejsem,
küsmej inzıamej gүнül.

belé estem a tüzedbe,
hamuvá égettél meg,
régı rózsám ha megtudja,
nem hagy téged se engem:

Lábak alatt maradtam én,
hej gonosz, nem látod-e?
bánatodtól ha meghalok,
még akkor sem hiszed-e?
piros ajakról egy esőket,
szeretődnek nem adsz-e?

Nem megyek el kapud előtt,
nyomassék ki a neved,
mindenfelé én szeretöm,
emlegetik nevedet,
életedre, mondj igazat,
vajon ki a mestered?

Mondjátok meg a rózsámnak,
feketét ne öltson fel,
fél kezébe hadsárt fogott,
fájó szívem ne szúrja,
más öleli a rózsámat,
csak a szemem ne lássa.

(5.)

Óh efendim lelkem szeret,
én efendim tégedet,
két világért sem adlak én,
óh szerelmem tégedet,
a miatt óh be szeretlek,
én efendim tégedet.

E világot büszkén jártam,
senkit nem fogad be szív,
ha világon mind szép volna,
senkit nem ölel a szív,
bármennyire erőltessem,
nem haragszık, nem fáj szív.

*Ilk akşamden sabahedek,
sarsam inçe belini,
okşasam nâzik vüjudin,
koklasam güüm seni,
butun zihâni verseler,
değışmem jârim seni.*

B. *Şerbeti lâl-i lebinden,
günder hasta zanime.*

6.

*Arabalar gelij gecej
iz olij,
kaldır hanum şelvarini
toz olij,
sık sık geçme, annen dujaj
söz olij.*

B. *Kol ver jârim, dojdı sabuk
jılduzı.*

*Arabalar gelij gecej
karsıdan,
ne istejsen alam sana
çarşıdan,
jârin akşam dolan-da gel
komşıdan.*

7.

*Arabalar gelij gecej iz olij,
kaldır hanum şelvarini toz olij,
güdüz gelme, komşı görüj söz olij.*

*Lājik-mi-dir kız ismini sormağa,
revā-mi-dir zanfes şalvar jirtmağa,
ne istejsin bir gižejik jatmağa.*

*Hasta oldım, ben odamda jatijim,
soğım soluma hekim getirin,
alın beni ol jârime gütürün.*

Kora estétöl reggelig,
ölelnem a derekad,
beczézgetném gyöngéd tested,
szivnám rózsaillatod,
a világot ha adnák is,
sem eserélném ki veled.

R. Rubint ajkad italából,
küldj a beteg szivemnek.

(6.)

Jönnek mennek a szekerek,
nyoma lesz,
emeld asszony bugyogódat,
poros lesz,
ne siess, megtudja anyád
beszéd lesz.

R. Add a karod, itt a reggel
csillaga.

Jönnek mennek a szekerek
túlfelől,
a mit akarsz veszek neked
bazárból,
holnap este ismét jöjj el
szomszédból.

(7.)

Kocsik jönnek elhaladnak nyoma lesz,
emeld lányom bugyogódat poros lesz,
nappal ne jöjj, szomszéd meglát, hire lesz.

Méltó-é a leány nevét kérdezni,
illő-é tafota salvárt széttépni,
mit akarsz egy éjszakai fekvésért.

Beteg lettem, a szobámban fekszem én,
jobbomra balomra orvost hozzatok,
fogjatok és szeretőmhöz vigyetek.

*Hasta oldım, ben odamda jatıjım,
kimse yok-tır sorsun benim hatırım,
bir hasretim var-da bana getirin.*

*Hasta oldım, görmez oldım jolımı,
soldurdılar benim konşe gülümü,
ağlamajler kurbet ide aleni.*

*Eşıl jastıjına kojmişim başım,
aşıslar beni eşim joldaşım,
hemen bir mevlâja kalmış-tır işim.*

B. *Açıl dağlar beni silâja varajım,
silâda bir hasretim var görejim.*

8.

*Armod dalda sallanıj,
jere düşej ballanıj,
vezir oğlani olsa,
gere järe jalcarıj.*

B. *Jürü jeşillim jürü,
eşinden kalma gerü,
zehir olsa içejim,
memenden akan tervi.*

*Armodi bicakladım,
jürimi kuşakladım,
sandım jürü janımida,
jastıjı kuşakladım.*

9.

*Aşkın badesini kaldırdım icim,
felek çemberini daldım-de geçtim,
sevgili jâr, sende ajri-mi dustım?*

B. *Elde ne var beude var,
aşkım çok sende;
üljüm-de ajrılama,
vâz gelmen jâden.*

Beteg lettem, a szobámban fekszem én,
senki sines ki kérdezné a bajomat,
nagy bánatom van, hozzátok azt nekem.

Beteg lettem, nem látom az utamat,
hervasztották az én bimbó rózsámat,
nem siratják az idegenben meghalót.

Halál párnájára hajtom fejemet,
társam pajtásaim hadd sajnáljanak,
csak az egy Istenre maradt a dolgom.

R. *Hegyek nyíljatok hadd menjek hazámba,
ott van az én bánatom, hadd látom meg.*

(8.)

Körte leögg az ágon,
földre hull mézessé lesz,
ha vezirnek fia is,
mégis lánynak könnyörög.

Haladj zöldesem haladj,
társtól vissza ne maradj,
ha méreg is megiszom,
a mit emlöd kiizzad.

A körtét felkészeltem,
szeretöm átöleltem,
rózsám mellettem véltem,
hát párnát ölelgettem.

(9.)

A szerelem kelyhét kiürítettem,
sors kerekét átfúrtam és elmentem,
szerelmem, én tőled távol estem-e?

R. *Másban mi van bennem is van,
szerelmem több náladnál,
meghalok de el nem válok,
szeretöm el nem hagyom.*

*Evelrimin uni çep-çevre harman,
ač bejaz göğsünü okunsın ferman,
bır şeftalın senin, aşike derman.*

*Evelrimin uni taş ite toprak,
jārime jolladım gül ile japrag,
düşej-mi şanına sevüp-te brakmak?*

10.

*Aşkın kemendini
taktım boynıma,
kaldır nikâbini
gel gir koynıma,
gülüm dedikleri
gelmez ajnıma.*

*B. Kalmadı sabrım karârım,
ağlajım her gün,
jārin hakkın dīvanında
sojlejim bır gün.*

*Uzun selvilerden
uzun-dır bojin,
inçe şadanlerden
inçe dir belin,
niçe sarnajajım
jahşi-dır dilin.*

*Ateşim janmadan
tutunim tutej,
viran hajçelerde
bülbüller utej,
bildir-ki derdimden
şinji beş-beter.*

11.

*Bana deşler ađlama,
neme gülejim?
akan çeşmim jaşını,
neme silejim?*

Házam előtt köröskörül aratás,
nyisd ki fehér kebled fermánt olvasni,
egy esókod szerelmesed meggyógyítja.

Házaimnak eleje kő meg homok,
szeretőmnek küldtem rózsát levelet,
illik-e hozzám szeretni elhagyni?

(10.)

Szerelemnek törjét
nyakamba tettem,
emeld fátyolodat,
jőjj az ölembe,
kit rózsámnak hívok,
nem kerül elem.

B. Nem maradt többé türelmem,
sírok minden nap,
a lány Isten tanácsánál
majd szólok egy nap.

Hosszú ciprusfáknál
hosszabb termeted,
vékony galyacskáknál
vékonyabb derekad,
hogy ne ölelném át
szóló nyelvédet.

Nem lángol a tüzem
mégis füstölök,
elpusztult kertekben
fülemüle szól,
tavali bajomnál
mostani rosszabb.

(11.)

Azt mondják hogy ne sírjak,
miért nevessek?
szemem folyó könnyeit
miért töröljem?

*bana jár oluğunu,
neden bilejim?*

*Bana deşler aqlama,
kalbim taş deşil,
bu akan gösterimden,
kan dir jaş deşil,
bu başıma gelenuer,
sifte hiç deşil.*

*B. Bir melek meftan-şim,
bana bir eäre,
jandım askân nârına,
bana bir eäre.*

12.

*Ben ađloşım gündüz geşe,
aşeş jârim hâlin nişe,
ko janaşım kül olunşe.*

*B. İnsaf eyle, aşı beni,
merhamet et, sen sar beni.*

*Jârime geemikler beni,
bilür gibi beşaz teni,
alsam-da sineme sarşam,
piş bajılmak alij beni.*

*Piş kerre gelsen janâma,
melheş vuruđın jareme,
bakma jârim kusurıma.*

13.

*Ben derviş-im dibâ geşmem,
senden gajri jâri sevmem,
teüheli-jem cirkün sevmem.*

*B. Güzele jan karhan olsun,
kanım järe helal olsun.*

hogy te vagy az én rózsám,
miről tudjam meg?

Azt mondják hogy ne sirjak,
a szívem nem kö,
a mi szememből folyik,
vér az és nem könny,
a mi éri fejemet,
nem első vétel.

R. Angyal kárhozottja én,
jaj segítsetek,
szív tüzebe égtem én,
oh segítsetek.

(12.)

Egyre sirok nappal éjjel,
vajon hogy vagy kedvesem,
hadd égek míg elhamvadok.

R. Szánj meg engem, irgalmazzál,
légy kegyelmes, ölelj meg.

Szeretõmnek elárultak,
mint a kristály fehér testje,
bár keblemhez szoríthatnám,
ámuldozás fog el engem.

Jönnél csak el egyszer hozzám,
sebemre gyógyító ir vagy,
nézd el lelkem a hibámat.

(13.)

Dervis vagyok dísz nem hordok,
náladnál mást nem szeretek,
megfogadtam, nem kell a rút.

R. Szépnek áldozom lelkemet,
Vérem szeretõmõ legyen.

Beligrad bir metin serhad,
 çirkinler elinden ferjad,
 ol celebden bize indad.

Bakčivan bekley bagini,
 basmajasin ajağini,
 sinem dilberler jatağı.

Inçe şiveler bükülj,
 sıyah kjaküller dükülj,
 turuné memeler üpülj.

14.³

Ben-de gittim bir gejiğin arına,
 gejik beni çektü kendi dağına,
 benden selam olsun nazlı jarıma.

B. Hajvan ile güleşmem, jār bewim,
 şunim järe kurban olsun, şan benim.

Gejik, senin bojnuzjığin bürmalı,
 gejik, seni nereleerde bulmalı,
 gejik icün jeşil çimen jolmalı.

Gejik, senin bojnuzjığin karmızı,
 nejden aldın bu gülgülü nergizi,
 be-a-de sevdim şu adada bir kızi.

15.

Bir gürüşle sabrım kalmağ,
 janiği derunum şünmeğ,
 gönüllü çekmejen bilmēj.

B. Inlesin dağlar ahimden,
 janiği alem zarimden.

Kız bakçende gül tükenniş,
 işittim jarım eolenmiş,
 kojnunda çevrem hirlenniş.

Bakçende kınalı kuzu,
 sol janına vurdu sızi,
 annesinin küçük kızi.

Belgrád szikla-szilárd végvár,
 rútak miatt siránkozás,
 Istentől a segítségünk.

Kertész örizi a kertjét,
 hogy a lábát meg se nyomja,
 keblem a bájosok ágya.

A finom báj hajladozik,
 fekete fürt szétszóródik,
 narancs emlő csókoltatik.

(14.)

Én is mentem vadászni egy szarvasra,
 szarvas engem oda vont a hegyére,
 üdvözletem az én bájos rózsámnak.

R. Vaddal én nem viaskodom szerelmem,
 lelkem szeretőmé, jó hír meg enyém.

Szarvas, a te két szarvacskád esavarós,
 szarvas, vajon téged hol találhatni,
 szarvas számára zöld fűvet kell tépni.

Szarvas, a te két szarvacskád karmazsin,
 honnan vetted szines nárczis virágod,
 megszerettem e szigeten egy leányt.

(15.)

Egy látásra nincs türelmem,
 ég a belsöm, nem alszik el,
 mit tud az, a ki nem szeret.

R. A hegyek nyögnek jajomtól,
 ég a világ sóhajomtól.

Lány, kertedben nincs több rózsza,
 hallok, lánykám házasodott,
 keblén kendöm piszkolódott.

A kertedben hennás bárány,
 bal felőlről sebezett meg,
 az anyjának kiesiny lánya.

16.

*Bir güzele ben-de gönül
bağladım,
aşki-muhabbet ne imiş
anladım,
derdim ile çok zamanlar
ağladım ;
aşki-muhabbet ne imiş
anladım.*

*Gitme kuzum eller ile
sejrâne,
tarajup kjäkülün dükme
bir jana,
jana-jana ben-de dündüm
külhâne ;
aşki-muhabbet ne imiş
anladım.*

17.

*Bir inçe secdâja uğradı basım,
gündüz hajalim-sin hem geze düşüm,
bu geze sabaha ol benim eşim.*

*Kara dir kaşların kirpigin ok-tir,
gezejim şihani, akrânın yok-tir,
bir geze sararsam, ol bana çok-tir.*

*Uzun selvilerden uzun-dir bojin,
inçe fidanlerden inçe dir belin,
nasıl sevmeçjim jahşi dir dilin.*

*B. Kiz senin uğrına ülmej-mi sandın,
aman járım gülüm nemden usandın!*

18.

*Bir mahzunlik çokti benim serime,
haberim yok kimler geçmiş jerime,
dilejim-ki doymajusin járime.*

(16.)

Egy széphez én a szívemet
kötöttem,
hogy mi az igaz szerelem,
megtudtam,
fájdalmammal be sok időt
sirtam át.
Hogy mi az igaz szerelem,
megtudtam.

Ne menj báránykám másokkal
sétára,
fésülködven furtjeid ne
ziláld szét,
égve égve belőlem is
hamu lett.
Hogy mi az igaz szerelem,
megtudtam.

(17.)

Gyöngéd szerelembe jutott a fejem,
nappal ábrándom vagy, éjjel meg álmodom,
ezen éjjel reggelig légy a társam.

Szemöldököd fekete, pillád meg nyíl.
járom a világot, párod sehol sem,
egy éjjel ha ölelnélek, nekem sok.

Hosszú ciprusfáknál hosszabb termeted,
vékony galyaeskáknál vékonyabb derekad,
hogyne szeretnélek, szép a beszéded.

*B. Azt hitted lány, hogy érted nem balok meg,
ugyan rózsám engem miért untál meg?*

(18.)

Szomorúság szállott az én fejemre,
nem tudom hogy ki jött az én helyemre,
kívánom hogy be ne teljék lánykámmal.

B. *Bir meleksi günlümi herâb etti,
evvel aldi soğra inkjâr ejledi.*

*Ahdâm olsın geymejejim kareler,
şol sinemde çift hanşer jareler,
serdişejim el kojnunda gişelej.*

*Ak bajadan sıjâh tutun tuteji,
has hağçede garib bülbül üteji,
ütme bülbül, benim derdim jeteji.*

19.

*Bir melek simâli järe vuruldım,
ben o jârin sozine meşbur oldım,
jârimin aşkile jandım kül oldım.*

*Vardım jârin hânesine, evde jok,
sanki jüreğime saplandı bir ok,
bugunki gunnerde jârden haber jok.*

*Ben inşumâ dizi dizi dizejim,
zurefâ meşlislerinde gezejim,
sanma jârim ben sefâmdan gezejim.*

20.

*Bir peri jâzli dilberte
jattım bu geşe,
hüşni aja benzer jârle
jattım bu geşe.
sojunıp janıma geldi,
öptüğüm jer gülgül oldi.*

*Sojunıp kojnuna girdim,
sarıldım inşe bele,
siktim turunc memeleri,
akşanden sabahedek,
jârle muhabbet ejledik,
butun bu geşe.*

B. Egy kis angyal törte meg a szívemet,
elfoglalta, aztán meg eltagadta.

Fogadásom hogy nem hordok feketét,
a szívemben páros handsár sebje van,
a szeretöm más öleben éjjelez.

Fehér kéményből fekete füst füstöl,
diszes kertben idegen pacsirta szól,
ne szólj bülbül, elég az én bánatom.

(19.)

Angyal arezú leánykába szerettem,
én e leány szavának foglya lettem,
rózsám szerelmétől égtem hamuvá.

Elmentem a szeretömböz, nincs otthon,
a szívembe mintha egy nyíl szürt volna,
mostanában hirt sem hallok felöle.

A gyöngyömet egyenként feltüzdelem,
a bájosak csoportjában sétálok,
azt ne hidd hogy kedvtelésből járkálok.

(20.)

Tünder arezú szép leánynyal,
aludtam az éjszaka,
hold szépségű szeretövel,
aludtam az éjszaka,
levetközve eljött hozzám,
csókom helye virágkert lett.

Lévetközve ölebe vettem,
vékony termetét öleltem,
narancs keblét szorongattam,
estidőtől reggelig,
szeretömmel mulatoztam
ezen egész éjjelen.

21.

Bosnadan bir selam geldi,
geldi amma bağrım deldi,
nazlı jardan haber geldi,
Acıldı Bosnanın joldi.

B. Aman simdi, zaman simdi,
Bosna bize haram simdi.

Bir gemim var çift direkli,
rejisleri pek jurekli,
taifasi aslan jurekli,
Acıldı Tunanın joldi.

B. Aman simdi, zaman simdi,
Tuna bize haram simdi.

Eclerimin unı pelin,
vür babam elin öpeyim,
öptüm koktum helallaştım,
şimden soyra neme lüzüm.

Eclerimin unı çardak,
memeleri bilür bardak,
darılık-sen işte jatak.

22.

Bülbül gübi haps oluştım,
järe hālim bejan dir,
nispet ile bir jār secdim,
o-da bana zülüm dir,
sen buldun-se kendine lajk,
bana hudām kerim dir.

Ah efendum ah sultanım,
jetej beni taşladın,
hizmetinde jok kusurım,
ben ne gunah işledim?
ben zayıf-ım, dojanımam,
sen siteme başladın.

(21.)

Boszniából üdvözetlet jött,
jött s átjárta a szívemet,
szereletről hír érkezett.
Megnyilt Boszniának útja.

R. Óh mostanság, jaj mostanság,
Bosznia tilos mostanság.

Egy hajóm van két árboczú,
kapitánya bátor szívű,
legénye oroszlán szívű.
Megnyilt a Dunának útja.

R. Óh mostanság, jaj mostanság,
a Duna tilos mostanság.

Házam előtt keserű fű,
atyám, kezed hadd csókolom,
csókolóztam búcsúzkodtam,
ezután már mindegy nekem:

A házam eleje sátor,
az emléje kristály pohár,
ha haragszol, ime az ágy.

(22.)

Mint pacsírta foglyul estem,
lányka tudja a bajom,
módjával egy lányt szerettem,
az is nekem zsarnokság,
ha találtál illöt hozzád,
Isten irántam kegyes.

Óh efendum óh szultánom,
elégge megköveztél,
hiány nélkül szolgáltatlak,
mily hibát követtem el?
gyenge vagyok, ki nem bírom,
káromolni kezdte el.

*Ah efendum ah sultanım,
halka şaj ettin beni,
ben aşıklık bilmeş iken,
hājın üğrettin beni,
ben murāda ermiş iken,
nā-murād ettin beni.*

*B. Ele dūnej jār imişsin,
var elin ol şimden gerü,
ajrılık şerbetin içtim,
elvedü şimden gerü.*

23.

*Dağ başında cāra jaktım janmadı,
kuçuzükten gürüb baēm gulmedi,
çok kişiler murādine irmedi.*

*B. Aşeb var-mā bu güjuümün cāresi,
sende hanşer, bende güñül jāresi.*

*Geç aqlatma beni, sen de güleşin,
murādına isteğine iresin,
bır hajırlı jāre güñül veresin.*

*Jesüllendi cājırların rimeni,
geldi geçti güzelligin zamāni,
zālüm engel hiç vermedi emāni.*

24.

*Deniz dilā derjā imiş,
bu güñül berzā imiş,
beni baştan cākaran,
meğer ojuak jār imiş.*

*Varnanın bajlarında,
mum daktım şamdanına,
elmas küpe joptırdım
jārimin kulajına.*

Óh efendim óh szultánom,
hirbe hoztál engemet,
a szerelmet nem ismervén,
gonosz, kitanitottál,
én elérvén a vágyamhoz,
vágytalannak megtettél.

R. Máshoz hajló lányka voltál,
légy a másé mostantól,
a válás italát ittam,
Isten veled mostantól.

(23.)

Hegy tetején gyujtófám nem gynladt meg,
szegény fejem még sohasem nevetett,
sok ember a czéljához el nem jutott.

R. Vajon van-e a szívemnek balzsama,
benned handsár, bennem meg a szív sebje.

Meg ne rikass, inkább te is ne vessél,
vágyadhoz kívánatodhoz eljussál,
üdvöt hozó leánykát megszeressél.

Kizöldült a mezőknek a füvese,
a szépségnek rég elmúlt az ideje,
zsarnok ellenségem nem ad kegyelmet.

(24.)

Tenger alján tenger volt,
ez a szív egy tűzben volt,
az eszemet elvevő,
egy pujkos leányka volt.

Várnának a kertjében,
gyertyám tettem tartóba,
gyémánt függőt rendeltem,
a szeretőm fülébe.

*Jemenim tuğrali-dîr,
sevdiğim burali-dîr,
geçme kapım uninden,
jüregim jarali-dîr.*

25.

*Derünimden bir ah ettim,
jandırığım âlemi,
bir münasib jarım olsa,
arz edejim kalimi,
elimden almak isteğler,
benim nazlı jarımı.*

*B. Jarım sen kal eller ile,
ben basajım bağrımın taş.*

*Ne olajdı olmajadı,
ben seninle âşinâ,
ben sana aşnâ olalı,
gör ne geldi başıma,
kahpe râkib rahm eylemeğ,
akan çeşmim jasına.*

*Gel seninle ağılajalım,
dâd ile ferjad ile,
bundan bujuk derd-mî olıj,
jarı görmeğ el ile.
ol hâjin dizine almış,
opej kokaj şâz ile.*

26.

*Destemâlim deste gülüm,
deste ibrişim hükej,
jarde bir mâmûr bakış var,
şanımı tendeu sükej,
elim üç beş jari varsa,
bana bir tünem jeteğ.*

*Ne tülisiz başım varmış,
taşa bassam iz olıj.*

A kendömön tugra^a van,
szeretöm ide való,
kapum előtt el ne menj,
szívem meg van sebezve.

(25.)

A beusömből sóhajtottam,
felgyűjtöm e világot,
ha alkalmas rózsám volna,
előadnám bajomat,
el akarják tőlem venni,
az én bájos lánykámát.

*R. Rózsám maradj csak másokkal,
a szívemre követ nyomok.*

Mi lett volna, ha nem lennék
én teveled ismerős,
mióta megismertelek,
lásd mi érte fejemet,
gonosz ellen nem irgalmaz,
szemem folyó könnyein.

Jer teveled sirdogáljunk,
panaszszal és keservvel,
ennél nagyobb bánat van-e,
ha szeretöd másnál van,
a gonosz terdère vette,
csókolgatja boldogan.

(26.)

Keszkenöm én esokor rózsám,
esokor sełymes fonált fon,
lánykám hamiskas nézése,
lelkem testből ugratja,
másnak három öt rózsája,
nekem egy is már elég.

Mily halvégzetű fejem van,
kőre lépek nyomá lesz,

*avostosda suja girsem,
balta kesmej buz olij,
doksanında bir jár sevsem,
nazlanij-da kız olij.*

*Demedim-mi sana jârim,
cikma geze jarisi,
malemizde cakun cok-tir,
kacraç seni birisi,
ben jârimi görmeç isem,
geceç umrum jarisi.*

*B. Kangi derdime janajim,
dağlar derdim var benim,
başımı sevdiçe saldım,
jârle jengim var benim.*

27.

*Dilejim bâri-hudâdan,
al janajin solmasin,
al janajin solaj ise,
gül zemâlin solmasin,
beni jârden ajıranlar,
bir murâda irmesin.*

*B. Gel benim bâri taş dostim,
el-vedâ sînden geru,
derdinle divâne oldım,
gezejim çoktan beru.*

*Aj efendum a sultanım,
jeteç beni taşladın,
ben zayıf-em dajanamam,
sen siteme başladın,
hizmetinde yok kusurım,
ben ne günah işledim?*

*Ne gezejsin jer jüzünde,
ol hûri kızlar gibi,
gâh doğajsın gâç olıjsın.*

augusztusba vízbe szállok,
balta fogó jéggé lesz,
kilenczvenest ha szeretek,
kaczérkodik, lánynyá lesz.

Nem mondtam-e neked rózsám,
ki ne menj éjjel után,
környékünkön sok a czudar,
elragad az egyike,
ha szeretöm nem látbatom,
éltem fele oda van.

*R. Melyik fájdalomtól egjek,
szerte szétszórt bajom van,
fejem szerelembe jutott,
szeretömmele harcrom van.*

(27.)

Könyörgöm a teremtömte,le,
piros arcz ne hervadjon,
piros arczod ha elhervad,
szépséged ne hervadjon,
szeretömte,le elválasztó,
vágýához ne jusson el.

*R. Jöjj én köszívü szerelmem,
Isten veled ezentül,
bánatoddal megörültem,
réges régen bolyongok.*

Óh efendim óh szultánom,
elég követ dobtál rám,
gyenge vagyok, ki nem bírom,
káromlásához kezdettél,
hiány nélkül szolgáltatalk,
mi vétkeç követtem el?

Mit bolyongasz a föld színén,
mint a huri leányzóç,
majd elötünsz, meg meg eltünsz.

*sebah jilduzi gibi,
her hatcan aklima gelsen,
erijim buzlar gibi.*

28.

*Dün geze jár hanesinde,
bir muhabbet olmadı,
ezildi jüreğim jagı,
tende zanım kalmadı,
gizli gönül hastası-jim,
jár yatırım sormadı.*

*Jā ilāhi ah efendum,
kalmışım boyle nâcâr,
ben o jârî çok seveğim,
o benim nemden kaçaj?
ajde bir selam verijdi,
onâ-de vermej gecej.*

*Jā ilāhi aj efendum,
jârî gördüm el ile,
sinem uzre jare açtım,
bâr kaleml-tıraş ile,
benden gajrî jár sevejsen,
dügünesin taş ile.*

*Jā ilāhi aj efendum,
sojlejeğim doğrisin,
haktan gajrî kimse bilmej,
bu annimin jazisin,
dünja dolu güzel olsa,
günnüm almaj birisin.*

*B. Gel benim aslan gezişim.
jârânım ol sen benim,
ol kadar aşkim ziyâle,
âhim kül edej seni.*

mint a reggeli esiliag,
a mikor csak eszembe jutsz,
jég módjára olvadok.

(28.)

Tegnap éjjel a rózsámuál,
nem történt barátkozás,
szívem zsírja olvadozott,
lelkem testben nem maradt,
titkos szív betegje vagyok,
lány nem kérdé bajomat.

Óh Istenem óh én uram,
tehetetlen maradtam,
én rózsámat be szeretem,
tőlem vajon miért fut?
egyszer egy hóbán köszöntött,
azt se teszi többé már.

Óh Istenem óh én uram,
mással láttam rózsámat,
keblemre sebet nyitottam,
egy tollvágó zsebkessel,
ha kívülem mást is szeretsz,
üttessél meg kövekkel.

Óh Istenem óh én uram,
hadd mondok az igazát,
Isten tudja senki más nem,
homlokomnak irását,
ha világon csak szép volna,
egy se kell a szívemnek.

*R. Jöjj én oroszlán járásom,
légy te az én szeretöm,
olyan nagy az én szerelmem,
hogy sóhajom elhamvaszt.*

29.

*Edemen kimseje hâlim hikjâjet,
günül senden kime edem şikjâjet?
aklîmî başkımdan aldın nihâjet.
Günül senden kime edem şikjâjet?*

*Sen sin beni meştun eden o järe,
acıldâ sinemde bin turlu järe,
gelse jârim bulsun bana bir çäre.
Günül senden kime edem şikjâjet?*

*Jâr olağdın gitmez idin janımdan,
usantırdın beni tattı janımdan,
ajirdılar beni konze gülümden.
Günül senden kime edem şikjâjet?*

30.

*Elvedâ-dır delî günül, elvedâ,
buş jastıkta, elâ gözler ujkuda,
gelse jârim, gürsün beni bu halda.*

*B. Ben güdeyim, eller sana eş olsun,
gündüz hâjal, gijem sana düş olsun.*

*Emir-mî-sin, hep jeşiller gijeysin,
şallat-mî-sin, tattı şana kijaysin,
çoşuk-mî-sin, el süzüne ujaysin.*

*Naslı jârim ne gezeysin arada,
ah ettikçe aşkım olıj ziyâde,
âşeb erejmijim ben-de murâde.*

31.

*Endim jârin bağçasına,
cevrilij şiate kebab,
eğildim, jüzüne baktım,
sanki doğmiş mâhitâb,
benden gajrı jâr sevejsen,
çarpsın seni dort kitab.*

(29.)

Senkinek a bajom nem mondhatom el,
a szívemet kinek panaszoljam el?
az eszemet a fejből vetted el.
A szívemet kinek panaszoljam el?

Te tetted hogy megszerettem azt a lányt,
a szívemben ezerféle seb fakadt,
jöjjön rózsám, gyógyítson meg engemet.
A szívemet kinek panaszoljam el?

Ha szeretnél, nem hagynál el engemet,
megunattad én velem a lélkemet,
bimbó rózsámtól eltávolítottak.
A szívemet kinek panaszoljam el?

(30.)

Isten veled bolond szív, Isten veled,
fej a párnán, kék szempár meg alomban,
ha rózsám jön, lásson engem ily bajban.

R. Én elmegyek, más legyen a te társad,
nappal ábránd, éjjelem álmod legyen.

Emir vagy-e, zöld ruhákba öltöztél,
hóhér vagy-e, a lélekre rontottál,
gyermek vagy-e, más szavára hajlottál.

Kaczér rózsám időközt mit sétálgatsz.
sóhajtozván növekszik a szerelmem,
vajon én is a czélomhoz jutok-e?

(31.)

Lementem rózsám kertjébe,
nyárson forog a sült hús,
lebajoltam, reá néztem,
mintha holdfény kelt volna,
ha kívülem más lányt szeretsz,
sujtson a négy könyv reád.⁵

*Endim jār in bağçesina,
jaseñinler kol atmış,
iştirmiş jār in gelejek,
meñlisini donatmış,
bak şu hakkın hikmetine,
ne güzeller jaratmış.*

*B. İsidin zār imi dostiar,
gül solaj bülbül ağlaj,
gül gibi benzim solaj,
bülbül gibi gözüm ağlaj.*

32.

*Esej bād-i sabah jeli,
sallanij zülfunün teli,
uzak dir jār imin jeli.*

*Ecleri var yol başında,
benleri var sol kaşında,
saramadım genē jāsında.*

*Ecleri var hāne hāne,
benleri var tāne tāne,
saramadım jana jana.*

*Ecleri var jüksek çardak,
memeleri bilir bardak,
dorilijisan işte kuşak.*

*B. Jāre carsam, hālin sorsam,
inçe belin sara bilsem.*

33.

*Evimizin unı karlı balkannar,
Ada-kalesinden atilij toplar,
devlet ihsan etmiş koçlar kurbannar,
Sojleusin dillerde Ada-kalesi.*

*Sallıdan sallıja kurulij pazar,
eşnebülerden jok-tır bize zarar,*

Lementem rózsám kertjébe,
jázminok kart nyújtottak,
meghallotta jön a rózsám,
a esoportját ékíté,
nézd az Isten böleseségét,
mily szépeket teremtett.

*R. Halljátok barátim jajom,
rózsa hervad pacsirta sír,
hervad arczom mint a rózsa,
sír a szemem mint pacsirta.*

(32.)

Reggeli szellő fujdogal,
hajfűrtjeid himbálóznak,
messze van a rózsám útja.

Háza van az út fejenél,
anyajegy bal szemöldökén,
nem öleltem fiatalon.

Háza ott van ház ház mellett,
anyajegyje egymás mellett,
nem öleltem tűzben égve.

Háza ott van magas sátor,
az emléje kristály pohár,
ha haragszol itt a keblem.

*D. Ha rózsámat kérdezhetném,
a derekát ölelhetném.*

(33.)

Házunk előtt ott a havas hegységek,
Adakáléból úgyük eldördülnek,
kosokat áldozott a mi országunk.
Zengjen Adakálénak dicsérete.

Kedd napjától keddig bazár vonatik,
idegenek nem bántanak bennünket,

devletimiz her ün hâlimiz soraj,
Sojlensin dillerde Ada-kalesi.

Kaleji japtiran nemse firengi,
dunjada bulunmaj misli menendi,
gâziler takiji eñfte tüfengi.
Sojlensin dillerde Ada-kalesi.

34.

Finzan finzan icinde,
bir zanum-sin sen,
ülden günden gizlije
bir jârim-sin sen,
güzellerin icinde
sultanum-sin sen.

B. Gül jüzük, kol bilenzik,
kol-da nazik of;
koç jârimden ajrıldım,
banu jazik of.

Bir evler kurdurdım
çarşu başında,
gülleri takınmâş
o gene jaşında,
sara bilsem jâri
onbeş jaşında.

Evlerimin uni
taştan kaldırım,
kaldırımın düştüm
beni kaldırım,
jârimin uğrına
varın üldürün.

Evlerimin uni
cep-çevre bunar,
jârime gönderdim
bir kat-ta jünler,
gelip gecezek-mi
hajırlı günner.

az országunk egyre kérdik módunkat.
Zengjen Adakálénak dicsérete.

Várunkat a német frank csináltatta,
a világon hozzá hasonlója nincs,
páros csövű pisztolyt hordnak a bősök.
Zengjen Adakálénak dicsérete.

(34.)

Findsa a findsában van,
egyetlenem vagy,
mástól naptól titkosan,
egyetlenem vagy.
minden szépek között te,
a szultánom vagy.

R. Rózsa gyűrű, kar köszöntyű,
karod bájos óh;
kos társamtól megváltam,
kár erettem óh.

Házakat szereltem
a bazár főnél,
rózsákat illesztett
oly fiatalon,
rózsám bár ölelném
tizenöt évén.

Házaim eleje
csupa kövezet,
leestem a köről,
emeljetez fel,
a szeretőm miatt
meg is ölhettek.

Házaim eleje
kicsinyke forrás,
szeretőmnek küldtem
gyapjú rend ruhát,
vajon jönnek-e majd
boldogabb napok.

*Evlirimün ünü
turunc ağađı.
düküljü jıpradı.
kalı ağađı.
bulunıj-mi sizde
aşkıñ ılađı.*

*Evlirimün ünü
vişne fidanı,
aradım izledim
buldum odanı,
kanı bu adanıñ
körpe fidanı.*

*Bir evler kurdurdım,
çarşu içinde,
jārımı sarmışım
eller içinde,
bülbüller üteji
güller içinde.*

*Öikajım gidejüm
nētan bür uđa,
gösterejüm sana
ajrılak niđe,
kurbannar keşejüm
sarıđım geđe.*

35.

*Garib akşam arasında,
aqlamakta şol gözler,
gidi hājin, gidi zālın,
jandı jüređim sizlaj,
ök zaman dir görmejelü,
bu gınül senü üzlej.*

*Daldım aşkıñ derjāsına,
daha niđe dalajım,
ne tālisiz başım varmış,
derjälara salajım,*

Házaim eleje
esupa narancs fa,
hullik a levele,
marad a fája,
vajon van-e nektek
szerelem írja.

Házaim eleje
megyfának ága,
kerestem nyomoztam,
szobád megleltem,
hol van e szigetnek
kicsiny oltása.

Házakat szereltem
a bazárban én,
szeretöm öleltem
mások között én,
fülemülék szólnak,
a rózsák között.

Hadd vonuljak menjek
végtől végig én,
hadd mutatom neked
milyen a válás,
áldozatot hozzak
ölelő éjjel.

(35.)

Szokaltan est közepette,
sirásban a szemeim,
bej te gonosz, bej kegyetlen,
ég a szívem és sajog,
régóta hogy nem lattalak,
téged kíván ez a szív.

Elmerültem szerelembé,
még hogyan merüljek el,
a fejem mily szerencsetlen,
tengerekbe sodródjam,

*jārimī eller sarījī,
ben niže dajanajīm.*

*Āksam dađlarin bašina,
meleşem kuzu gibī,
sarılalīm nazlı jāre,
ikimiz bir zan gibī,
pek zayıf-ım dajanamam,
başı bađlı koç gibī.*

*B. Ben kuluna nazlı dılber,
ver benim āzādīmī,
ište kalem, ište divit,
jaz benim fermanīmī.*

36.

*Gene akşam oldı, bastı karalar,
oturmuş sevdiğim zülfün taralaj,
iâr sitemi sineşigim jaralaj,
Sevdiğim aklîma gelse janojım,
of aman ađlajım.*

*Akşam oldı, bastı gene geşeler,
oturmuş sevdiğim ismin heşelej,
benim jārim el kojnunda geşelej,
Geşesi aklîma gelse janojım,
of aman ađlajım.*

*Duman cökti jār jolların sećemem,
kazā ile günül verdim gećemem,
eşel kerbetinü jārsiz icemem,
İctigim aklîma gelse janojım,
of aman ađlajım.*

37.

*Gene günül verdim bir nazlı jāre,
sinemde acıldi onsekiz jāre,
şimdi meftun oldım bir sitemkjāre.*

Kara kaşlarını jay ejlemişler,

a rózsámat más öleli,
kiállani hogy tudjam,

Hegyek tetejére mennék,
bárány módra bégetnék,
ölelkezzünk szeretövel,
ketten akár egy lélek,
gyenge vagyok, ki nem bírom,
mint a kötött fejű kos.

*R. A szolgáltnak öh bájosom,
adjad a szabadságom,
ime a toll, ime tenta,
írd meg az én fermánom.*

(36.)

Megint este lett, sötétség állott be,
szeretöm ül és a haját fésüli,
lány sértése a keblemet megsebzí.
Szeretömre ha gondolok égek én,
öh jaj sírok én.

Este lett, az éjjel ismét beállott,
szeretöm ül és a nevét betüzi,
a szeretöm más öleben éjjellez.
Éjjelére ha gondolok égek én,
öh jaj sírok én.

Köd leszállott, lány útját nem láthatom,
nagy bajomra megszerettem végem van,
halal italt lány nélkül nem ihatom.
Italára ha gondolok égek én,
öh jaj sírok én.

(37.)

Ismét megszerettem egy negedes lányt,
kebeleben tízenyolez seb nyíllott meg,
belébolondultam egy kárhozottba.

Sötét szemöldökét fjnak csinálták.

*aklîmî başîmdan zâj eylemişler,
bugün dilberleri pây eylemişler.*

*Şu karşi-kî dağlar zümbüllî dağlar,
hastanîn hâlinden ne annaj sağlar,
düşek melûl mahzun, jastîk kau ağlaj.*

*Şu karşi-kî dağlar mesêlî dağlar,
mesêsi tükenmiş salari çağlaj,
esînden ajrılan boğs-mî ağlaj!*

B. *Âşik sana kul-dir, merhamet ejle.*

38.

*Gene jeshillendi ahimden dağlar,
açılıj zejn olîj bağceter bağlar,
gurîh başîm gah gülej gah ze ağlaj.*

*Jârin dizârîne varmak olîj-mî?
el bağlajîp karşi ârmak olîj-mî?
sozun netîjesi sarmak olîj-mî?*

*Jâre varmajajîm jâre onulsîn,
her zâj jâr sarmağa töbeler olsîn,
cikajîm güdejîm, pij adîm kalsîn.*

*Muptelâ olmişîm ên genê jasîmda,
jannadîk ot hîc kalmadî başîmda,
kaşî kara dilber, durma karşîmda.*

39.

*Gördü gözüüm, sevdi zanîm ruh ile,
attî felek hançerîni ok ile,
ben üljsem, zîhan benden kartala.*

*Üc kışîjdîk, havâ bîzîm esîmîz,
kahpe felek ök görîjî isîmîz,
sîmdî bîzîm hakka kaldî isîmîz.*

*Ben dervîşîm, hakk yoluna durmîşîm,
derdlîlerîn imdadına gelmîşîm,
eskî sinem jaresîne varmîşîm.*

eszemet fejemből kipunztították,
ma a bájosokat szétosztogatták.

A szemközti hegyek jáczintos hegyek,
a beteg baját nem erti meg az ép,
az ágy bus szomorú, a párna vért sir.

A szemközti hegyek tölgyerdős hegyek,
a tölgye kifogyott, vize csörgedez,
a párját elhagyó vajon így sir-e?

R. Rabod a szerelmes, könyörülj rajta.

(38.)

Ismét zöld lett a sok hegy a fajomtól,
kinyílik és diszt ölt a virágos kert,
szegény fejem hol mosolyog hol meg sir.

Szeretôhöz menni lehetséges-e?
kezet kötve szemben állni lehet-e?
szónak vége, ölelgetni lehet-e?

Rózsámhoz nem megyek, gyógyuljon sebem,
fogadalmam mindenütt ôt ölelem,
úgy elmegyek hogy csak a nevem marad.

Szerelembe estem ily fiatalon,
nem égett tűz nem maradt a fejemben,
fekete szemöldökü, menj előlem.

(39.)

Szemem látta, megszerettem lélekkel,
sors handsárját felém dobta a nyíllal,
ha meghalok, világ tölem szabadul.

Hárman voltunk, hol is van a mi társunk,
gonosz végzet be ellátja a dolgunk,
mostan Istenünkre maradt az ügyünk.

Dervis vagyok, igaz útra állottam,
bánatosok segítségére jöttem,
keblem régi sebet megérintettem.

*Ujku icün iki gözüm hajıldı,
zâlim engel xular gıbi çağladı.
esim dostım bu günümde ağladı.*

*B. Doğrusı bu, kendü düşen ağlamaz,
ağlajıp-ta iâr yoluna inlemez.*

40.

*Her güzeller boyle nazlı-mî oluj?
ekseriye elâ gözli-mî oluj?
dilberleri sarmak gizli-mî oluj?*

*B. Umrumun vâri,
gel saram jâri,
sarsam o jâri,
janmajam bâri.*

*O güzel dudajı ab-u keşer-mî?
o güzel dişleri zevher taşden-mî?
günlümü aldı, kalbi mermerden-mî?*

*Gel dedim güzele, geldü jâ hele,
beraberçe jattık, ummadım hele,
çok şükür o jâre, kavuştum hele.*

41.

*İki bülbül konmak isteş,
başında-ki dallara,
garib bülbül ferjad edej,
konşe acañ güllere,
elimde-ki nazlı jâri
nasıl verem ellere.*

*B. Bir hâjine bir zâtime,
vermiş oldım günlümü,
verdim ise ulamadım,
zıyan ettim kendimi.*

*Kangı dağları aşajsan,
dağı taşi jürüsün,
her çeşmeden su içejsen,*

Álom miatt a két szemem elgyengült,
kegyetlen sors viz módjára csörgedez,
barátom és társam napom siratta.

R. Az igazság hogy az eleső nem sír,
sírván pedig szeretőt nem óhajtoz.

(40.)

Vajon minden szép leány ily kaczer-e?
többnyire vajon a szeme kékes-e?
a bájost ölelni titkosan kell-e?

R. Éltem élete,
jer öleljelek,
hogy ha ölelem,
csak nem égek el.

Ama szépem ajka, éden vize-é?
ama szépem foga, drága kőből-e?
meghódított, szíve vajon márvány-e?

Jer azt mondtam neki, legott el is jött,
együtt lefeküdtünk, alig reméltem,
hula a rózsámnak, összejöttünk im.

(41.)

Két pacsirta szállni akar,
fejem felett ágakra,
szegény madár siránkozik,
bimbó nyitó rózsákon,
az én pajkos szeretőmet,
hogyan adjam én másnak.

R. Egy gonosznak egy zsarnoknak,
oda adtam szívemet,
odaadtam meg nem kaptam,
kárt okoztam magamnak.

A mely hegyen keresztül mész,
hegye köve inogjon,
a melyik forrásból iszol,

*lülcleri kurusin,
benden gajri jār sevejsen,
ak kolların çürüsün.*

42.

*Iki bülbül karşı karşı ütüşij,
ütme bülbül, derdim bana jetişij,
iki hasret pij pijine kavuşij.*

*B. Aman felek, hasretime kavuştir,
jārim küsmüş, tez zamanda barıştir.*

*Iki bülbül hic bir dale konağ-mi?
bülbülün konduğu dallar solaj-mi?
iki hasret pij pijine doajaj-mi?*

*Bülbül, senin meskenjijün dağ olsun,
çevre janın mor zümbüllü bağ olsun,
jār beni sevse sevmeşe sağ olsun.*

43.

*Iki derjā arasında gemim var,
jüreğimde elemim var gamim var,
jārden gajri bu dunjāde kimim var.*

*B. Bakın dostlar, gönül bana neyledi,
aldı aklım, beni meşnun ejledi.*

*Ak ustunē kara jasi jazajım,
bır güzeldē kaldı benim nazarım,
şimden gerü daha çok jer gezejim.*

44.^s

*Ilk-behar jüz olij, zennet misali,
açilij kırmızı güli Tunanin,
ötej bülbüllerü lejl-ü nehāri;
esej hādī-sebā jeli Tunanin.*

*Cağlajarak gidej Tunanin sujı,
şemreler⁹ dūşünze süküljy lazi,*

*ivó csapja száradjon,
ha kívülem más lányt szeretsz,
fehér karod rohadjon.*

(42.)

*Két pacsirta szemtől szembe énekel,
ne énekelj, elég nekem a bajom,
összekerül két nagy bánat egymással.*

*R. Ugyan sorsom, szeretőmmel hozz össze,
rózsám haragszik, hamar békíts össze.*

*Két pacsirta vajon egy ágra száll-e?
a mely ágra leszáll, vajon hervad-e?
két szerelmes egymással betelik-e?*

*Fülemüle, a te helyed hegy legyen,
körülötted kék jáczintos kert legyen,
ha szeret ha nem, a rózsám jól legyen.*

(43.)

*Két tengernek közepette hajóm van,
a szívemben bánatom van bajom van,
lánykán kívül e világon kim is van.*

*R. Nézzétek barátim, szív mit tett velem,
eszem vette, örültté tett engemet.*

*Fehér lapra fekete írást írok,
egy szép lányon maradt a tekintetem,
ezután még több helyet bejárok én.*

(44.)

*Itt a tavasz és nyár, menyország mása,
kinyilik Dunának piros rózsája,
szólnak a pacsirták éjjel és nappal.
Reggeli szellőt hajt szele Dunának.*

*Dunának a vize csörgedezve megy,
langyos fuvalomra olvadoz jege,*

*arzulajip gidej kara denizi ;
adaları çalkaj seli Tunanin.*

*Alaman dağı-dır Tunanin başı,
ekşik olmiş serhadlerin savası,
kan ile uğrutmiş toprağı taşı ;
serhadleri çalkaj seli Tunanin.*

*Kimseler bilmeji senin başını,
çok analar akıdığını jasiñi,
senden ayrı düşün çöke jasiñi ;
girdäblerden akaj suğı Tunanin.*

*Alaman dağında gelüp gecejsin,
Kahriman dağında jollar açajsın,
analar uşladıp kanlar içejsin ;
söjlemeje dili jok-tur Tunanin.*

*Niçe vasf edejim anın methini,
ingiliz dağı-dır jolı kadimi,
arzulajip Beligradı Budini ;
adaları çalkaj seli Tunanin.*

45.

*Iraktan bakmağle
murad alınmaj,
bir geze sarmağle
järe dojutmaj,
gezen ojnaktarle
sohbet olunmaj.*

*Ben seni sermişim
hakikat gerçek,
ilki jār sevejsen
birinden el çek,
behej hājın düşün,
sen benden nāz geç.*

*Ben seni sermişim,
hajlı zaman dır,*

óhajtozva foly fekete tengerbe.
Szigetet loccsantja árja Dunának.

Duna forrásánál németek hegye,
végváraknak hareza sose szűnik meg,
vérrel van a földje köve átgűrva.
Végvárat loccsantja árja Dunának.

Senki sem ismeri hol a forrásod,
sok anya folytatja síró könnyeit,
a töled elváló szenvedí gyászát.
Örvényekből folyik vize Dunának.

Németek hegyéből jöven haladsz el,
Kahraman hegyén át nyitod utadat.
anyákat rikatsz meg, vérre szomjazol,
szó szólásra nyelve nincsen Dunának.

Hogyan ejtsem sorra a dicséretét,
angol hegy volt réges régen az útja,
kivánczik Belgrád és Budin utáo.
Szigetet loccsantja árja Dunának.

(45.)

Messziről nézéssel
vágy nem vehető,
éji öleléssel
be nem telhetni,
kóbor tánczosokkal
nem mulathatni.

Szerettelek téged
való igazán,
ha kettőt szeretnél
egyikét hagyd ott,
hej te gonosz ellen,
te rólam le mondj.

Szerettelek téged,
rég idő óta,

*benim serdığımın
kaşı keman dir,
üldürüjsen üldür,
kanım helal dir.*

46.

*Jakut hanım dedikleri,
halle şeker jedikleri,
hep kuzumın gejdikleri.*

*B. Elden sakına sakına,
janaşığıñ çukurlanmış,
dudak dokuna dokuna.*

*Adanın uninden geçtim,
akaj sularından içtim,
jārimden ben ajri düştüm.*

*Adanın ufak taşları,
pek hoş ütüşij kuşları,
jārimin hital kaşları.*

*Adanın unü balkannar,
dort janından sular çağlaj,
serdişegim niçün ağlaj.*

47.

*Jemesem içmesem jatsam dizine,
ujusam ujansam, baksam jüzüne,
şürmeler çekmişin elä gözüne.*

*B. Nazlı jārim, senden ajri-mi düştim,
ateşi-aşkinle jandım tutuştım.*

*Adanın kalesi sarp-tir jikilmaj,
bedenleri jüksök järe bakılmaj,
bir güzel sarmagle žihan jikilmaj.*

*Kalenin altına ujradi jolım,
bekçiler gürıjse ne olıj hālım,
gajrije nasib dir sevgili jārim.*

az én szerettemnek
szemöldöke iv,
ha megölsz hát ölj meg,
vérem a tied.

(46.)

Jakut asszony úgy nevezik,
méz és ezukor a mit eszik,
a báránym öltözködik.

R. Másoktól nagy óvakodva,
az arezoeskád gödrösödve,
piros ajak megérintve.

Sziget előtt elhaladtam,
folyó vizeiből ittam,
szeretőmtől távol estem.

A szigetnek kis kövei,
szépen szólnak madarai,
szeretöm iv szemöldöki.

Sziget előtt hegyek vannak,
négy felőlről vizek folynak,
a szeretöm mért könnyezik.

(47.)

Ha nem ennék innék, térdedre dőlnek,
aludnék felkelnék, arezodba nézünk,
festékkal ivezted kékes szemedet.

R. Pajkos rózsám, tőled elváltam-e én,
szerelem tüzetől im elégtem én.

Sziget vára be meredek, meg nem dől,
magas szeretőre rá nem nézhetni,
ha meg is ölelem, világ nem pusztul.

A vár alatt vezetett el az utam,
ha meglát az őrség, jaj mi lesz velem,
másnak jutott sorsul a szerelmesem.

*Tuna jalısından gelüp gecejsin,
solınıp gezdikée jürek ezejsin,
ne žanden sevejsin, ne vız gecejsin.*

*Ākibet terk attım ben bicärejü,
dağlara düşeğim seni arajı,
terk edejim gajrı ben žu adajı.*

48.

*Jürüdükée selvi bojin sallanıp,
terledükée top top perçim istanıp,
ažemi dir deli güml, ustani.*

*Pervane-şim şemāje düşüp janmadım,
ieçim aşkın dolışını kaumadan,
sara balsem o jürimi ülmeden.*

*Kaşın çatıp kırpiğün ok atajsın,
dertli sinežigü derdler katajsın,
şeftalini bin altına satajsın.*

*B. Hasretin hajrımı delij,
sevdiğim zaman,
etme hana žer-u şefa,
sardığım zaman.*

49.

*Jüže jüže dağı aştım ahimden,
bülbul figan edej āhu-zārinden,
henüz ajrılmışım nazlı jürimden.*

*Seherlerde bülbul gibü zārim var,
ol janaktan deriležek güüm var,
gurbet ede sarılažak jürim var.*

*İki bülbul karšu karšu ütüşij,
ütme bülbul, benim derdim jetişij,
aman meclām beni järe kavuştur.*

*Kjätib oldım şarki gazel jazajım,
güjnüm olij tattı žanden bezejim,
geže gündüz jār peşānde gezejim.*

Duna folyó partján jössz és haladsz el,
ringó sétálással zúzasz sziveket,
se szívből nem szeretsz, se le nem mondasz.

Végül oda hagytam én őt a szegényt,
hegyek közzé megyek hogy keresselek,
el kell immár hagynom ezt a szigetet.

(48.)

Lépegetve libben ciprus termeted,
izzadozva ázik göndör hajzatod,
járatlan a bolond szívem, észre tér.

Lepke vagyok el nem égtem a fényben,
szerelem italával be nem teltem,
holtom előtt bár ölelném szeretöm.

Szemöldököd vonván pilláddal nyilalsz,
fájó szívedbe fájdalmakat vegyítesz,
csókjaid ezer aranynyal árulod.

*R. Bánatod a szívem furja,
mikor szeretlek,
né kinozzad a lelkemet,
mikor ölellek.*

(49.)

Bánatomtól magas hegyen mentem át,
fülemüle siránkozik jajomtól,
csak az imént váltam el a lánykántól.

Hajnalonként pacsirtamód jajom van,
piros arczról szakítandó rózsám van,
idegenben ölelendő rózsám van.

Két pacsirta szemtől szembe énekel,
ne énekelj, elég nekem a bajom,
őh teremtöm, juttass el a rózsámhoz.

Költő lettem, sárkit gazelt irkálók,
kedvem támad, szép rózsámat megunom,
éjjel nappal a nyomában járkálok.

*Kjätib oldim, geze gündüz okujim,
gül altında hülbül gibi şakjım,
sauma jırım ben ferahli gezejim.*

B. *Elem bende, kahir bende, gam bende,
bitin dostlar nazlı jırım jok bende.*

50.

*Jürü hej biçäre hülbül,
gül senin-dir kaçma gel,¹⁰
olij olnij räkiblere,
gizli sırın açma gel,
bu dunjâ fâni dir fâni,
âşiginden kaçma gel.*

*Jeşil japrag arasında,
kirmizi gül konjesi,
ne jerlerde mesken tutaj,
günlümün ejlenjesi,
eger jırımı sorajsan,
adanin bir tenesi.*

*Aj doğduktu aja karşi,
ben dönej pervâne-jim,
jâr derdinden hasta oldim,
geze gündüz janajim,
içmişim aşkın dolusün,
şupesiz divâne-jim.*

51.

*Kahve olsam, dolablarda kavruksam,
duman olsam, dağ başında devr olsam,
aşnâ olsam, nazlı järe sarılsam.*

B. *Çeke çeke ak sinemi kan doldi,
ara jerde gelin oldi, şan oldi.*

*Bir gemim var salı verdim engine,
bazirgancar damga vurij dengine,
şirudi rağbet güzel ile zengine.*

*Költő lettem, éjjel nappal olvasok,
rózsa alatt pacsirtaképp dalolok,
ne hidd rózsám, hogy jó kedvvel sétálok.*

R. *Bánat enyém, keserv enyém, bü enyém,
tudjátok meg hogy a rózsám nem enyém.*

(50.)

*Haladj csak hej szegény szívem,
rózsa tied, ne fuss el,
akármilyen ellenségnek,
titkodat ne áruld el,
mulandó e világ muló,
szeretődötől ne fuss el.*

*Zöld levélnek közepette,
piros rózsa bimbója,
mily helyeken tartózkodik,
a szívemnek gyönyöre,
ha kérded a szeretőmet,
a sziget egyetlenje.*

*Hold keltékor szembe vele,
forgó pillangó vagyok,
a rózsámtól beteg lettem,
éjjel nappal lángolok,
szerelem poharát ittam,
kétségkívül nincs eszem.*

(51.)

*Kávé volnék, szekrényben pörkölődnek,
füst ha volnék, hegyeken kavarognék,
ha ismerném, szeretőm átölelném.*

R. *Fehér keblem türve türve vérrel telt,
időközben menyasszony lett, hire ment.*

*Egy hajóm van, sik tengerre engedtem,
kalmár bilyogot ver portekájára,
mostan a tisztelet szepé gazdagé.*

52.

*Kara gözlüm kara kaşım,
karşına geldî;
ben âleme gülej iken,
başına geldî;
onbeşinde bir jâr sevdim,
hoşma geldî.*

*Sojle kejsizliğini,
ben-de bilejim;
bilejim-de sana jârim,
sajlık dilejim;
eyer mümkün olsa sana,
umrum verejim.*

*Bojle melül mahzun,
durma karşında;
aklîmî koymadın,
benim başında;
hojle sevdi görmedim,
bu genê jasında.*

*B. Düştü gönlüm sana gel,
her janım külhan;
bu aşkın elinden,
hâlîm perîşan.*

53.

*Kuş temel tutaj bîvâde,
bir jârim var şu dînjâde,
sahr eden erej mürâde.*

*Jârim, senin göjsün ak-tîr,
kalbında merhamet jok-tîr,
bilijim-kî aşkın çok tîr.*

*Kırmızı güli budajlar,
altında mejlis kurajlar,
güzel olanı sevejler.*

(52.)

Sötét szemfim szemöldöküm,
én elibém jött;
én nevetvén a világon,
a fejemre jött;
tizenötévest szerettem,
a kedvemre jött.

Mondd el betegségedet,
én is hadd tudjam;
hadd tudjam meg, neked rózsám
erőt kívánjak;
hogy ha lehetséges lenne,
éltem hadd adjam.

Ily szomorún búsan,
ne állj előttem;
az eszem nem hagytad,
bent a fejemben;
ily szerelmet nem láttam,
ifjú evemben.

B. Szívem neked jutott jöjj,
mindenem tüzhely;
e szerelem miatt,
állapotom rosz.

(53.)

Madár fészket rak a házon,
egy rózsám van e világon,
a türelmes czéljához ér.

Rózsám, a te kebled fehér,
a szivedben irgalom nincs,
tudom hogy nagy a szerelmed.

A piros rózsát beoltják,
alatta csoportba gyűlnek,
a ki szép, azt megszeretik.

*Kırmızı gülün hâri var,
bugün benim efkârım var,
her gün ağlasam jeri var.*

*Dolaştım bağıu sinurun,
jari janında saniyim,
kismet olijsa sarajım.*

*Dolaştım bağıu jüzesin,
okudım ismin heşesin,
ben sabr ettim, sen mişe sin!*

B. *Günül sabr ejle, hamd ejle,
zihan böjle.*

54.

*Mah jüzüne aşik-im ben,
tâzelenmiş gül fidanım,
seni gâjet sevdi janım;
sevejim jok-tir jalanım.*

*Nergiz olmiş konje güller,
gülşende ütej hülbüller,
korkajım saraşak iller;
sevejim jok-tir jalanım.*

*Pembe tenin pek aşik-tir,
ruhların zibâji-gül dir,
dilej isen beni üldür;
sevejim jok-tir jalanım.*

55.

*Mejlüm çok-tir jād olmişim gülümden,
hübhül figan edej ah-u zârimden,
jā ben ajrilmışım nazlı jârimden.*

B. *Bir jâr icün calışijim aska ben,
ol jâr icün ko janajım nâre ben.*

*Kjâğid aldım jazdirajım derdimi,
dağlar almağ efkjar ile zârimi,
revâ görmem bu gençlikte ülümi,*

Piros rózsza, tövise van,
ma nekem jó szándékom van,
akár mindennap sirhatnék.

Bejártam a kert határát,
azt hittem hogy itt a rózsám,
ölelem, ha az lesz sorsom.

Bejártam a magas kertet,
olvastam neved betűjét,
én tûrtem, hát te mit csinálsz?

R. Szívem tûrjél, tégy köszöntést,
ilyen a világ.

(54.)

Hold arcodat megszerettem,
kiviritott rózsza eserjem,
lelkem téged megszeretett.
Szeretlek, nem hazug a szóm.

Nárezis lett a bimbó rózsza,
rózsakertben paesirta szól,
félek hogy más is öleli.
Szeretlek, nem hazug a szóm.

Rózsza tested nagyon gyöngéd,
lehelleted rózsza ékes,
ha kívánod, ölj meg engem.
Szeretlek, nem hazug a szóm.

(55.)

Nagy a kedvem, emlegetett a rózsám,
fülemüle kesereg a jajomtól,
hát én elváltam negédes társamtól.

R. Egy lánykáért igyekszem szerelemre,
a rózsámért hadd égjek a tűzben el.

Papirt vettem, hadd irom fel fájdalmam,
hegynek is sok a panaszom bánatom,
nem való ily fiatalon meghalás.

*Mâil oldim endâmine sacîna,
senşilejim günül verdim kaçîna,
tâ girinşe dort duvarin icine.*

*Teni kokaj miskler ile amberî,
sinem dudâi öfte ile kanşere,
tâ gidinşe Arzu ile Kamberê.¹¹*

56.

*Mezerimî lâzlar kazsîn dar olsun,
etrafsîgim lâle zûmbûl haş olsun,
saramadim saranlara aşk olsun.*

*B. Aman kuzum, ben dânjâme doymadim,
âlem gibi ezelimle gülmedim.*

*Mezerimî yol ustune kazsînlar,
tâlihimi baş uşuna jazsînlar,
gelen geçen benden ibret alsînlar.*

*Hasta-jîm, hasta-hâneje aldîlar,
aldîlar-da derdli sinem jârdîlar,
joldaşlarım benden ibret aldîlar.*

57.

*Nâri-aşkîn jakî benî,
değîşmem zihâne seni,
bîr dahî sen jakma benî;
değîşmem zihâne seni.*

*Sanma benî pek hîcefâ,
itme bana zevru-şefâ,
gajri jârle sürmem şefâ;
değîşmem zihâne seni.*

*Ak gütüm ujan-da gel,
misklere bojan-da gel,
âlemden korkaj isen,
mevlâja dajan-da gel.*

*Bak şu järe, zefke dalmış,
benî secdâlere şalmış,*

Vágy ragadt meg természetére hajára,
magadfele néhány lányba szerettem,
mig csak négy fal közzé be nem lépek én.

Teste mosusz és ambrától illatos,
kebelemben páros handsár sebje van,
mig Arzu és Kamberrel el nem megyek.

(56.)

Siromat a lányok ássák, szűk legyen,
körültem tulipánt jáczint kert legyen,
nem öleltem, ölelő boldog legyen.

R. Ugyan lelke, nem éltem világomat,
mint a világ nem nevettem sorsommal.

A siromat az út mentén ássák meg,
a sorsomat a fejfámra írják meg,
jövök menők rólam példát vegyenek.

Beteg vagyok, a kórházba bevettek,
bevettek és fájó keblem hasgatták,
pujtásaim rólam példát vehettek.

(57.)

Szerelem tüze meggyújtott,
a világgal nem eseréllek,
csak még egyszer lángra ne gyujts.
A világgal nem eserélek.

Ne higj engem hűtelennek,
ne légy hozzám igaztalan,
más leánynyal nem mulatok.
A világgal nem eseréllek.

Fehér rózsám óbrodj jer,
mosuszszal festődj be jer,
a világtól hogyha félsz,
Istenben bizzál és jer.

Nézd e leányt, kéjbe merült,
engem szerelemben hajtott,

*kinî görsem jârsiz kalmîş;
değîşmem zihâne seni.*

*Ak gülüm ujan-da gel,
misklere bojan-da gel,
jetîşij karsîmda gezdin,
jüreğim dajamîj gel.*

*Ak gülümü ajirdim,
kalmadi sabrim benim;
iki memem arasinda,
kaszîntar kabrim benim.*

58.

*Nev behâr estikçe güller açîlij,
dükûlij jaşlarim jere saçîlij,
jârinden ajrilan her dem secîlij.*

*B. Çikoj asumâna zâri bülbûlin,
tâ ezelden meskeni dir,
gül dallari bülbüllerin.*

*Nicün gizlijisin, sîrrine irdim,
atladum bağçene güllerin derdim,
mevlâ emri imîş, elimden verdim.*

*Jârinden ajrilan pij zaman ağlaj,
tâ ki vîran kalij bağçeler bağlar,
bu jirket ateşî sinemi dağlaj.*

59.

*Niže sevmejejim dostlar,
bîr aźajib dilî var;
janağinda gül açilmîş,
gerdeninde beni var;
bugun bunda zevr edejsen,
jarin haklîn divanî var.*

*Varin sôjten nazlî järe,
libastarin gejmestin;*

mindenki társ nélkül maradt.
A világgal nem cseréllek.

Fehér rózsám ébredj jer,
mosuszzsal festődj be jer,
eleget jártál utánam,
szívem ki nem bírja jer.

Fehér rózsám kiválasztám,
nem maradt már türelmem,
a két melled közti helyen,
ássák meg a siromat.

(58.)

Tavaszz szellőjere rózsák kinyílnak,
kihulló könnyeim foldre szóródnak,
rózsájától elválót megismerni.

R. Az egekig megy pacsirta panasza,
jó régóta lakó helye,
rózsa ága pacsirtáknak.

Miért titkolózol, titkod megtudtam.
kertedbe ugrattam, rózsáid szedtem,
Isten parancsa volt, elszalasztottam.

Rózsáját elhagyó egy ideig sír.
míg a kert és virágos kert elpusztul,
az elválás tüze keblem égeti.

(59.)

Hogyne szeretném barátim,
oly csodás egy nyelve van,
arczán rózsák nyiladoznak,
anyajegy van kebelén,
ha ma itt igaztalan vagy,
holnap Isten tanácsa van.

Mondjátok a szeretőmnnek,
ruháit ne öltse fel,

*gül jüzünü bostan edip,
kjaküllerin jajmasın;
söjlejin siz o živâne,
ben kuluna lıjmasın.*

*Aj efendüm a sultanım,
halka şaj ettin beni;
ben aşiklik bilmeş iken,
jaktin kül ettin beni;
ben mürada ermiş iken,
nä-müräd ettin beni.*

*B. Bir güzelin dolusını
ictim jár, meşlıste ben.*

60.

*Pijädele akantıja jajılıj,
dalga vurıj, jüreşjüm bajılıj,
felek beni nazlı järden aşırıj.*

*Pembe hanım ne çekesin elmi,
kadır meclâm bajle çekmiş kalemi,
dinin icün doğru soyle kelâmi.*

*Pembe hanım ne çekesin bü güşü,
aşık olan tanıj güzeli genşü,
şika bilsem kojnuuda-ki turunşü.*

*B. İki dal zarılmış biri birine,
ben-de sarılajdım nazlı järime.*

61.

*Pınar başına varıken oturdim,
destemalim kuzum suja batırdım,
çoktan arajdım ele getirdim.*

B. Benim järüm gelmiş ejlensin deşü.

*Pınar başına vardım, etrafı kuşü,
jár tehdile ölmüş, başında laçlı,
koşuşı Sulejman, gözleri bağılı.*

rózsa arczát kertté teven,
fürtjeit ne szórja szét,
mondjátok meg az ifjunak,
szolgáján ırgalmazzon.

Óh efendim óh szultánom,
hırbé hoztál engemet,
a szerelmet nem ismervén,
meggyujtottál engemet,
alig hogy elértem vágyam,
vágytalanná tettetek.

R. Egy szép lánynak telt pobarát
megittam én sokak közt.

(60.)

Csolnakok az örvény felé szóródnak,
hullámot ver, szivecském ajuldozik,
a sors engem szeretőmtől elválaszt.

Rózsa asszony, miért szenvedsz bánatot,
a teremő így húzta meg a tollat,
a hitedre, mondd ki a szót igazán.

Rózsa asszony, mért szenveded ezt a bajt,
a szerelmes szépet ifjat mind ismer,
bár szoritnám kebleden a narancsot.

R. Két ág ölekezett össze egymásba,
én is had ölelem pajkos szeretőm.

(61.)

A forráshoz mentem és ott leültem,
a kendőmet lelkem, vízbe sülyesztém,
régóta kerestem míg megtaláltam.

R. Eljött az én szeretőm, hadd mulasson.

A forráshoz mentem, kut van körülte,
szeretőm elutazott, fején kendő,
az ura Sulejman, szeme befedve.

*Pınar başına vardım, etrafi dere,
üpmüşler koçmişlar, gerdeni bere,
çoktan araj idim, getirdim ele.*

62.

*Pinelim pijadeje,
geçelim şu Adaje,
ben-da gönül vermişim,
lâir gené kişi-zâdeje.*

*Dşâmilerde vâz olij,
gül açılıj jaz olij,
ben gülüme gül demem,
gülün umri az olij.*

*Dşâmilerde merdiven,
gene düştüm derde ben,
ben bu deritten üljsem,
nasl jatajım jerde ben!*

*Dşâmilerde kilim var,
benden gajri kimin var,
gıtme jârim gıtme gel,
Hirsâcada jangın var.*

63.

*Sabah dıldarı arz ejle,
benden järe selam ejle,
hatırjâi gün sual ejle;
saram dilber, kimin-sin sen?*

*Eğdim dalin inşesini,
kaktım gülün konşesini,
sardım belin inşesini;
saram peri, kimin-sin sen?*

64.

*Sabahın sehrinde açılıj güller,
güllerin dalında otej bülbüller,
demedim-mi sana, el lâizi sojlej.*

A forráshoz mentem, völgy van körülte,
sebbé esókolták ölelték kebelét,
régóta kerestem míg megtaláltam.

(62.)

Szálljunk be a csónakba,
menjünk át e szigetre,
én is bele szerettem,
egy fiatal legénybe.

A dsámikban papolnak,
rózsa nyilik jön a nyár,
rózsámat nem mondom annak,
rózsának élte rövid.

A dsámikban lépeső van,
ismét bánatba estem,
ha bánattól meghalok,
hogyan feküdjek a földben?

A dsámikban szőnyeg van,
kivülem senkim sincsen,
ne menj rózsám, ne menj el,
Orsovában tűzvész van.

(63.)

Reggel mutasd a szeretőt,
üdvözlétem add a lánynak,
vidám napját kérdezzed meg;
ölellek rózsám, kié vagy?

Vékony ágat beoltottam,
rózsabimbót megszagoltam,
karsú termetét öleltem;
ölellek tündér, kié vagy?

(64.)

Reggel idejében nyílnak a rózsák,
rózsaágon énekelnek pacsirták,
nem megmondtam hogy még megszól a világ.

B. *El beüm keşme kija olamaj,
kädiler müftiler fetvâ ceremej.*

*Endim jârim bağcesine,
meşvelik nârlık,
beni jârimden ajıran
bulmasın sağılık.*

*Çikamam köşküne,
köşkün çürük-tür,
içmem badeji,
bağrım janık-tür.*

65.

*Sakızı gül talinâjsın
ezelden,
vefâ gelmej olıj olmaj
güzelden,
ağlaju ağlaju çiktim
gözünden.*

*Lâjık-mi-dir bu işleri
kılusun,
kılusun-da âhu-zârim
alasan,
banden balmajusun, haktan
balasan.*

B. *Ağlajasın çok çekesin
bır zeman,
ağlajasın gülmejesin
çok zeman.*

66.

*Sauna jârim bır sefâli demde-jim,
geşe gündüz hasretâne gamle-jim,
ben-de bilmem kendi kendim nerde-jim.*

B. *Anladığım anlajasın hâlîmi,
aman efendim derdimi.*

R. *Más az én kedvem mestere nem lehet,
kädik muftik fetvákat¹² nem hozhatnak.*

*Lementem rózsám kertjébe,
gyümölcs-, gránátkert,
a rózsámtól elválasztó,
üdvöt ne leljen.*

*Kösködbe nem megyek,
romlott a kösköd,
kolyhet nem ihatok,
bensöm égésben.*

(65.)

*Fenyőrózsát tüzdögélsz fel
régóta,
hűsége nincs akármilyen
szép lánynak,
sirva riva mentem el
szemed elől.*

*Illő-e hogy e dolgokat
műveled,
műveled és bűm panaszom
fogadod,
nem én tölem, de Istentől
bűnhődjél.*

R. *Sirjon rijon és szenvedjen
jó soká,
sirjon rijon, ne nevéssen
még soká.*

(66.)

*Ne hidd rózsám hogy boldogok perczéim,
éjjel nappal te utánad busulok,
azt se tudom hogy merre és hol vagyok.*

R. *Megértetném, nem érted meg bajomat,
jaj efendim jajomat.*

*Bak şu felek netti benim işimi,
akıttım gözümde kanlı yaşımı,
dağlara-mi salam garib başımı.*

*Bak şu felek neler ejledi bana,
aşk uşundan atılmışım jabana,
hep görenler jazık olmış-dır bana.*

67.

*Sarı burunçik uçurdım,
jari janımdan kaçırdım,
ah ettim, umrum geçirdim;
güleşelim, oynaşalım,
sarmaşalım.*

*Derede buldım beş para,
başına bağlar şubara,
istemem boyle dabara;
güleşelim, oynaşalım,
sarmaşalım.*

68.

*Su gibi çaylar akajım,
däjim jollara bakajım,
aşig-im jürek jakajım;
jakažak ben-mi bulundım?*

*Bak feleğin ujunıñı,
ak gül doldurmış kojunıñı,
menekşe gibi bojnıñı
eğezek ben-mi bulundım?*

*Bak şu feleğin işini,
aldı ajırdı eşimi;
mendil ile göz yaşını
siležek ben-mi bulundım?*

69.

*Şehāne gözler şehāne,
mişine jok-tur behāne,*

Nézd a sorsom miket mívelt én velem,
szememből folyattam véres könnyeket,
hegyek közzé vessem szegény fejemet?

Nézd a sorsom mit követett el velem,
szerelemtől dobattam ki vadonba,
mind azt mondja, a ki látja, kár értem.

(67.)

Sárga fátyolt röpitettem,
szereetöm elszalasztottam,
söhajtottam, éltet élttem.
Nevetgéljünk, játszadozzunk,
ölelkezzünk.

Völgyben öt parát találtam,
fejére köt fejtakarót,
nem kell nekem ily eselszöves.
Nevetgéljünk, játszadozzunk,
ölelkezzünk.

(68.)

Mint a víz esobogok folyok,
mindig az útra vigyázok,
szerelemesen szívet gyűjtök;
gyűjtogató csak én vagyok?

Nézd a sorsnak ő játékát,
fehér rózsa tölti koblét,
mint ibolya az ő nyakát
lebajtandó csak én vagyok?

Nézd a sorsnak az ő dolgát,
társamat elvette tőlem,
kendővel a szeme könnyét
törülgető csak én vagyok?

(69.)

Királyi szemek királyi,
nincsen párjához fogható,

*Süleymān gelse zihāne;
gūnlūm eylemmij aldanmij.*

*Akāj sular šarab olsa,
waj kušlar kabāb olsa,
meskenim mejhāne olsa,
gūnlūm eylemmij aldanmij.*

*Ne šāhiv-im ne kolda-jim,
ne bülbül-im ne gūlte-jim,
hemen bir jaman dilde-jim:
gūnlūm eylemmij aldanmij.*

70.

*Ševki hevāji burudī,
sebah jildāzi gibī,
alsam jāri diz ustūne,
šakīsam bülbül gibī,
nasıl sarmıyajim dostlar,
al janağī gūl gibī.*

*Uzun-dır jārīmın boji,
benzej selvi daline,
janağında gūl açılmış,
benzej sakiz gūline,
ne olajdı, sarıladım,
jārin inje beline.*

*Ben jārime gidej iken,
bitmem jollar kar-mı-dır?
jār ustūne jār geçirmek,
o-da bana ür-mı-dır?
gūnlül ateşden gömleği,
gijen üşiklar-mı-dır?*

*B. Jandım gūnlül ateşine,
jandım billah nār ile,
korkajım deli edezek,
o bigūnlül jār beni.*

Szulejman ha feltámadna;
Szív nem mulat, nem esalódik.

Folyó víz hogy ha bor lenne,
légi madár ha sült lenne,
a helyem ha koresma lenne;
Szív nem mulat, nem esalódik.

Se nem sólyom se nem karon,
se pacsirta, se nem rózsán,
csak egy gonosz nyelven vagyok;
Szív nem mulat, nem esalódik.

(70.)

Szerelme befedett mindent,
mint a hajnal csillaga,
szeretöm terdemre vevném,
dallanék mint pacsirta,
mért ne ölelném, barátim,
piros arcát rózsaképp.

Hosszú a rózsám termete,
ciprusághoz hasonlít,
rózsa nyillott két orcáján
fenyőrózsához hasonlít.
mi lenne ha nem ölelném,
rózsám vékony termetét.

A rózsámhoz a mint mentem,
az út vajjon havas-e?
kedves után kedvest venni,
vajjon én rám szegyen-e?
a szív tüzből való ing,
hordozója szeret-e?

R. Elégtem a szív tüzébe,
tűzzel egtem, Allahra,
félek hogy még örüllté tesz,
az a szívtelen leány.

71.

Şu adanin hanımları,
şelvar gıjeş adamları,
pek dajı-đır ođlanıarı.

B. Aman ada, şirin ada,
biz gidelim sen kal burda,
jabanđı eđsin aradan,
kal selâmet şirin ada.

Şu adanin kum jolları,
top top acaş gülleri,
basajı jandar kolları.

Şu adanin çiçekleri,
ütmeş oldı bübülleri,
tohaf şöşleşi dilleri.

Şu adanin çiçekleri,
güzel oşnaj köçekleri,
bellerinde bıcakları.

Şu Tunadan buz geliji,
Hırşavadan kız geliji,
fistana soş uz geliji.

72.

Şu bekjârlık kjar eşledi,
jaktı benı kül eşledi,
şigerimi hun eşledi.

B. Irmedim bir gün mürâda,
sarmadım üş gün zıjâde.

Şu jerlerin adaları,
virân kalsın odaları,
pek josma-đır hanımları.

Şu adadan gelip geçtim,
ađı tatlı suşun içtim,
ben jârimden aşrı dâktım.

(71.)

E szigetnek asszonyai,
salvárt hordnak férfjai,
hős legények az ifjai.

R. Jaj szigetem, szép szigetem,
mi elmegyünk, te itt maradj,
az idegen menjen odébb,
béke veled szép szigetem.

E szigetnek homok útja,
kerekre nyílik rózsája,
zsandárjai foglyul ejtnek.

E szigetnek virágjai,
nem szólnak a pacsirtái,
furesán szólal meg a nyelve.

E szigetnek virágjai,
szépen tánczol tánczos lánya,
övében van a bicskája.

E Duna vizéből jég jön,
Orsováról leányka jön,
köpenyéhez kevés szó fér.

(72.)

E nőtlenség hasznót hajtott,
megégetett, hamuvá tett,
a bensőmet vérré tette.

R. Nem jutottam a czélomhoz,
öleltem csak három napig.

Eme helyek szigetjei,
puszta legyen a szobája,
be hamisak asszonyai.

E szigetről jövén keltem,
keserédes vizét ittam,
szeretömtől távol estem.

73.

*Şu zihāne geldim aslā gülmedim,
ülümime kâil oldim ülmedim,
nazlı jârin bir sefâsin sürmedim;
tâkâtım kalmadı zirâ, ah felek.*

*Felek, benim begendin-mi tutımın?
ah ettikçe göğsü çikaj tütünim,
küçükekten üksüz kaldım jetim-im;
kuvvetim kalmadı zirâ, ah felek.*

*Felek, benim begendin-mi işimi,
al mendilim sil gözümü jâşini,
târlî hâle sen ujrattın başımı;
gençliğim kalmadı zirâ, ah felek.*

74.

*Şu kâk kubbenin altında
eşin akrâvin-mi var?
geldin beni üldürmeğe,
elde fermanın-mı var?
elde ferman olsa bile,
benden gajri kimin var?*

*B. Çok şükâr elhamd-ülillah,
dost jine jârin jâvında.*

*Bu gün ben vâ güzel gördüm,
aklım aldî birisi,
aklım başından zâj etti,
o güzelin simâsi,
şan üstüne şan bajışlaj,
umrumın bir tânesi.*

*Bu gün ben bir güzel gördüm,
ne münevver aj oluj,
korkajım benim dejejim,
dile dâşej sâj oluj,
çok güzeller sevdim anna
bunda aklım zâj oluj.*

(73.)

E világra jöttem, sose nevettem,
halálomba megnyugodtam, élek még,
kedves rózsámmal nem mulatoztam én.
Eröm mert nem maradt többé, óh egek.

Sors, az én megfogatásom tetszett-e?
sóhajtozván égbe száll az én füstöm,
kiskoromtól árva lettem, az vagyok.
Eröm mert nem maradt többé, óh egek.

Sors, ez az én dolgom neked tetszett-e,
vedd a kendöm, szemem könnyét töröld le,
ily sok bajba te juttattad fejemet.
Ifjúságom mert nem maradt, óh egek.

(74.)

Ezen kék kupola alatt,
társad rokonod van-e?
jöttél engem hogy megöljél,
kézben parancsod van-e?
ha parancsod meg volna is,
rajtam kívül senkid sincs.

*R. Köszönet, elhamd-ül-illah,
lány megint a szeretőnél.*

Ma én három szép lányt láttam,
eszem vette egyike,
eszem vette a fejemből,
ama szépnek orczája,
a lelkére lelket ajánl,
életem egyetlenje.

Mai nap egy szép lányt láttam,
mily ragyogó hold leszen,
félek hogy enyémnek mondjam,
hírbe jut és eltűnik,
sok szépet szerettem én, de
ennél eszem elvesztem.

75.

*Tekkede dervişler
şemâje dünâj,
jürejim başında
ateşler janâj,
her kulın başına
devlet-mî konâj!*

*B. Günüle bir câre aman
bulamajirim,
kôr olsun engeller, jâri
saramajirim.*

*Sen bir beğ-oğlı-sîn,
iki değil-sin,
olij olmajlarin
dengi değılsin,
evvel benim idim
şinji kimin-sin?*

76.

*Terzi deresinin uzun dir joti,¹⁴
hattalar-da kesmeş kulın buzini,
direm direm sataşlar Hîrsava kızini.*

*Aljon tepesinde¹⁵ ember baglajim,
emberler koptuköz gârib ajlejim,
halkanji görünje ben ne sojlejim.*

*B. Aman Fazlı aga izin ver bize,¹⁵
keselim jaş odunı, satalim size.*

*Kütüklü derede keseşiz kütügi,
tufarli duşajse jeriz kötegi.¹⁶*

*B. Karişik mangirlar vermeşin bize,
tufarli duşajse, ne ejlej bize.*

(75.)

Klastromban dervisek,
fénynek fordulnak,
a szívem közepén,
nagy tüzek égnek,
mindenki fejére
szerencse száll-e?

R. Balzsamot én a szívemre
nem találhatok,
vakuljon ellenség, a lányt
nem ölelhetem.

Te egy bej fia vagy,
de kettő nem vagy,
bármilyen jöttmentnek
ellenje nem vagy,
előbb enyém voltál,
mostan kié vagy?

(76.)

A szabó völgyének hosszú az útja,
a balta se vágja a vastag jegét,
drammonként árulják Orsova lányát.

Aljon dombján fent abroncsot kötök,
abroncs ha megszakad sírva fakadok,
hegyőr ha meglátja, mit mondó leszek.

R. Ugyan Fazli aga engedd meg nekünk,
nedves fát levágjuk, neked eladjuk.

A törzsökös völgyben vágunk fatörzset,
ha Tufári megtudja, jól kikapunk.

R. Össze vissza pénzt nekünk ne adjatok,
ha Tufári megtudja, mit tesz velünk.

77.

*Top kapıdan indim çıktım, jaz idi,
bu güzel adajı duman buradı,
arkamızdan beş jüz atlı juradı.*

*B. Kolu bağılı arkadaşım
ajlesin,
cevre tutıp düşmanlarım
ajlesin.*

*Pine bilsem kır atımın ustune,
ala bilsem şışanemi destime,
gelemeji beş jüz atlı ustume.*

*B. Kolu bağılı arkadaşım
ülmesin,
cevre tutıp düşmanlarım
ajlesin.*

78.¹⁷

*Ütme bülbül ütme jaz behar oldı,
bulbulan figanı bağırimı deldi,
gül atıp sutmanın zamani yeldi.*

B. Aldı nemse bizim nazlı Budinı.

*Çesmelerde abdest alınmaj oldı,
zämilerde namaz kılınmaj oldı,
mämur olan jerler hep harab oldı*

*Budinın içinde uzun çarşısı,
orta jerde Sultan Mehmed zämisi,
kjäbe süretine benzej japısı.*

*Budinın içinde serdar kızı-jım,
anamın habamın iki gözü-jım,
kafesde besli kınalı kuzu-jım.*

*Dşebhane tutuştı aklımız kastı,
selätin zämiler jandı tutuştı,
hep sähi-süljanlar ateşe düştü.*

(77.)

Top-kapuból szálltam jöttem nyár idön,
ezt a szép szigetét kód borította,
utánunk vagy ötszáz lovas hajtattott.

B. Karja kötött én pajtásom
hadd sirjon,
kendőt tartván ellenségem
hadd rijon.

Ha fel tudnék pej lovamra szállani,
ha kezembe vehetném a puskámat,
nem jöhetne ötszáz lovas én reám.

R. Karja kötött én pajtásom
ne haljon,
kendőt kötvén ellenségem
hadd rijon.

(78.)

Ne énekelj fülemüle, nyár és tavasz lett,
fülemüle sóhajtása szívem sebezte,
rózsa vétel eladásnak ideje megjött.

R. Elvette a német bájos Budánkat.

Forrásoknál abdeszt nem vehető lett,
a dsámikban ima nem mondható lett,
a sok népes vidék mind pusztaság lett.

Buda városának hosszú bazárja,
közép helyen Mehmed szultán dsámija,
a Kábához hasonlít az alakja.

Budában a fővezér lánya vagyok,
anyámnak s atyámnak két szeme vagyok,
kalitban táplált festett bárány vagyok.

Lőportorony kigyúlt, eszünk vesztettük,
a szultáni dsámik sorra elégték,
ártatlan gyermekek tűzbe pusztultak.

*Serhadlar içinde Budin dir başı,
kan ile juğrulmiş toprağı taşı,
cerkez âlemdar şehidlerin başı.*

*Kible tarafından üç top atıldı,
perşembe gün-üjdi güneş tutuldi,
zumâ günleri-di Budin alındı.*

79.

*Uzat hanım, cığaramı jakajım,
jakajım-da jâr jüzine bakajım,
altın isteğ ak gerdana takajım.*

*B. Gene haram oldı ada jolları,
gene haram oldı jalı bojlari.*

*Bir gidejim, bir ardıma bakajım,
bakıp bakıp jüreğim jakajım,
hem hasretlik hem gurbetlik cektejim.*

*Pine bilsem kîr atımın ustune,
ala bilsem hanjerimi destime,
üç beş atlı varamajler ustune.*

80.

*Varun dejin turnağije,
kol dolaşmasun,
bu gişe jârim gelezek,
el ulaşmasun,
kaldır hanım şalvarını,
toz bulaşmasun.*

*B. Ne jaman belimi bükti
zâlim ajrılık,
ikimizin arasına
duştı hasretlik.*

*Ben jârime gideğ iken
jollarım çamur,
henüz vjâkuden vjannış
güzleri māmur,*

A végvátrak között Buda legelső,
vérrel van a földje köve átgyúrva,
eserkesz zászlótartó a fő vértanú.

Kible felől három ágyú dördült el,
esütörtökön volt a nap elsötétült,
péntek napja volt hogy Buda elesett.

(79.)

Nyújtsd asszonyom, szivarom hadd gyűjtom meg,
meggyűjtom és rózsám arczába nézek,
fehér mellre aranyat kell illeszszek.

R. Ismét tilos lett a szigetnek útja,
ismét tilos lett a partjának hossza.

Egyet megyek, hátra felé tekintek,
nézve nézve a szivecském gyűjtom meg,
elválást és távollevést szenvedek.

Ha fel tudnék pej lovamra szállani,
ha kezembe vehetném a handsárom,
három ötszáz lovas se jöhet nekem.

(80.)

Menvén darusnak szóljatok,
kart ne esavarjon,
ez éjszaka a rózsám jön,
kéz ne bántsa őt,
emeld asszony salvárodát,
por ne lepje be.

R. Mily gonoszul hajlított meg,
zsarnok elválás,
mi kettőnknek közzé esett
tőled elválás.

A rózsámhoz a mint mentem,
utam esupa sár,
csak az imént ébredett fel,
szeme félálmos,

benim bij efendum vardir,
kašlari samur.

Ben jārime gidejiken,
jollarim duman,
dumanin icinde kardaš,
hālim pek jaman,
benim pij efendum vardir,
kašlari keman.

Ben jārime gidej iken,
uturdim taša,
jāzilannar ej efendum,
hep gelij baša,
ben ūlijsem efendum jaz
ismimi taša.

Varun dejin ezelimē,
hana gelmesin,
ak gerdenda arzum kaldi,
janim almasun,
benim pij sevdijim vardir,
eller sarmasun.

81.¹⁸

Keten gölmek eia dir,
gelin sevmek belā dir,
sevejeniz kiz sevin,
alinmadik kala dir.

Keten gölmek dizde dir,
jār bu geže bizde dir,
jedi jil gelin sevdim,
šimdi gūnlüm kizda dir.

Keten gölmek iki kat,
gel birini bana sat,
anan baban dujmadan,
gel bu geže bizde jat.

én nekem egy efendim van,
szemöldje ezoboly.

Szeretömhöz a mint mentem,
utam esupa köd,
eme ködben, óh testvérem,
állapotom rossz,
ennekem egy efendim van,
szemöldöke iv.

A rózsámhoz a mint mentem,
köre ráültem.
sors irottja óh efendim,
mind fejünkre száll,
ha meghalok efendim, ird
köre nevemet.

Mondjátok a végzetemnek,
ne jöjjön hozzám,
óhajom van fehér nyakra,
lelkem ne vegye,
én nekem egy szeretöm van,
más ne ölelje.

(81.)

Tarka színű a len ing,
menyasszonyt baj szeretni,
hogy ha szeretsz lányt szeress,
akár a be nem vett vár.

A térdén van a len ing,
lány ez éjjel nálunk van,
hét év arát szerettem,
most a szívem lánynál van.

Két rétegű a len ing,
egyikét add el nekem,
anyád atyád ne tudja,
jer ez éjjel nálunk hálj.

Māni kitabın ođım,
māni bilmedim şastım,
bir ajağın ustune,
bın bir māni sōjleştım.

Dere boju kestene,
gölge vurmiş ustune,
varın dejin dostuma,
evlenmesin ustune.

Kara kara kazannar,
kara jazı jazannar,
ejlik jüzi gürmesin,
aramizi bozannar.

Gügerjini uçurdım,
kondi zeviz dalıne,
bu janım kurban olsın,
jārin selvi bojuna.

Kar jağaj dolab dolab,
cevrilij şişte kebab,
baktım jārin jüzüne,
sandım doğmiş mahitab.

Baktım jārin jüzüne,
ujku gelmej güzime,
jar peşinde gezmekten,
sizi indı dizime.

Bu bağa bir gül gerek,
ustune bülbül gerek,
senjilejin sultana,
benjilejin kul gerek.

Leblerin merjane benzej,
al janajın güle bus,
ben sana günül verdim,
gerek üldür gerek as.

Māvi bejtli bu kese,
seviştik herne ise.

Máni könyvet nyitottam,
nem tudtam elámultam,
én féllábon álltomban,
ezeregy mánit mondtam.

A völgy hosszán gesztenye,
árnyekot vert felibe,
barátomnak mondjátok,
rám ne hazasodjek meg.

Szén fekete kazánok,
fekete írást írók,
jólétet ne lássanak,
viszonyunkat megrontók.

Gerlém elszalasztottam,
rászállt diófa ágra,
lelkem legyen áldozat,
lány eziprus természetek.

Rétegesen hó esik,
nyárson forog a sült hús,
rózsám arczába néztem,
mintha holdfény kelt volna.

Rózsám arczába néztem,
álom nem száll szememre,
lányka után járástól,
fájás szállt a térdembe.

E kertbe egy rózsa kell,
reá tülemüle kell,
magadfele szultánnak,
magamfele szolgál kell.

Ajkad gyöngyhöz hasonlít,
piros arczod rózsához,
szívet adtam én neked,
ölj meg avagy akaszsz fel.

Kék verses ez a zacskó,
szeretkeztünk bármint is,

*ajrılmağa çäre jök,
mejer üldürilerse.*

*Māmūr māmūr bakajsın,
järeğimü jakajsın,
ne kücük sün ne bujuk,
tamam lana karar sün.*

*Ben jandım seni bilmem,
jan jandı teni bilmem,
göz aétim seni gördüm,
senden gajrisin bilmem.*

82.

*Helva topı geçidi.*⁴⁹

1. *Besmeleje başlıjalum,
haşlamağı haşlıjalum,
bu işe ne işlijelum.*

*Pi gun pi ruzigar esti,
elım ajajımı kesti,
gemiler jelkenin aéti.*

*Kırk sandal biz bürden kalktuk,
jelkenleri bürden aétuk,
bir kaé gun arkadaş oldük.*

*Kalijon darjaja daldı,
metam hej içinde kaldı,
duşmanların jüzi güldi.*

5. *Ürneğimi gerdım durdım,
işänemi kurdım durdım,
ben arkamı topa verdım.*

*Şu kaljoni kaldırduk,
akıntıje saldırduk,
dostumızı güldürdik.*

el kell válni mindenképp,
akár ha megölnek is.

Epekedve tekintesz,
a szívemet meggyújtod,
nem vagy kicsiny se nem nagy,
éppen hozzám való vagy.

Elégtem, nem ismerlek,
lelkem égett nem testem,
szemet nyiték megláttalak,
náladnál mást nem ismerek.

(82.)

Helva ünnep.

1. Kezdjük el Isten nevével,
forraljuk a húst forróra,
e dologhoz mit dolgozzunk.

Egy napon egy szél fujdogált,
kezem-lábam ketté vágta,
hajók vitorlát nyitottak.

Negyven bárka keltünk útra,
vitorlát kifeszítettük,
nehány napig társak lettünk.

Hadi hajó tengerre ment,
a hasznom hej, benne maradt,
az ellenség örvendezett.

5. A mustrám kifeszítettem,
a puskámat felajzottam,
hátam az ágyúnak adtam.

E hajót elindítottuk,
az örvénynek eresztettük,
barátinkat neveltettük.

*Ezelendi ezelendi,
benim topim güzellendi,
gül jıprajı gazellendi.*

*Ezel olsa ezel olsa,
benim topım güzel olsa,
gül jıprajı gazel olsa.*

*När ajađı narsuz olmıj,
gül jıprajı gülsiz olmıj,
benim topım henkiz olmıj.*

10. *Ađalar t-pa gidelim,
pi kerre haml eylejelim,
şunlemiz amin deşelim.*

*Ajađına eizme güjej,
pinej ata ava gidej,
şahbetin bin altın dejej.*

*Mor menefşe morluđına,
şakür hakkın birliđine,
düşmenlerin lörliđüne.*

*Istambulda pi kaju var,
icinde tatlı sađı var,
her güzelin bir huđı var.*

*Istambulın çiöekleri,
Tophänenin bıvokları,
Kalatanın kööekleri.*

15. *Bir gemim var uç direkli,
taşası aslan jürekli,
sandalı cıfte kürekli.*

*Bir gemi gelij aşadan,
fermanı vardır paşadan,
bu top-đır seni kađırdan.*

*Bir gemi gelij Şirazden,
jelkeni vardır kırezden,
topı görjysin birazden.*

Szétzúzódott, szétzúzódott,
az én ágyúm csinosodott,
rózsalevél levele hullt.

Hogy ha örök idő volna,
az én fánkóm ha szép volna,
rózsalevél ha dal volna.

Gránátfa nincs gránát nélkül,
rózsa levél rózsa nélkül,
nincsen fánkóm nálad nélkül.

10. Menjünk agák helva enni,
csak jól rugaszkodjunk neki,
mindnyájan áment mondjunk rá.

A lábára csizmát vesz fel,
lóra felszáll, vadászni megy,
társalgása ezreket ér.

Kék ibolya kékségére,
igaz Isten egységére,
az ellenség vakságára.

Isztámban ott egy kút van,
benne mily édes vize van,
minden szépnek szokása van.

Isztámbulnak virágjai,
Tophänenak a bieskái,
Galatának tánczosai.

15. Egy hajóm három árboezü,
legénye oroszlán szívú,
bárkája pár evezőjü

Odalentről jön egy hajó,
pasától van a fermánja,
ez a fánk ugraszt meg téged.

Egy hajó ott jön Sirázból,
vitorlája cseresznyéből,
a fánkot mindjárt meglátod.

*Hamamlarda olıj nālin,
pın ustune, birez sālın,
topı et ustune alın.*

*Bu helva akıl saşırıj,
kımıne zemre dūşūrıj,
halkı başına uşūrıj.*

20. *Bağçelerde olıj haşhaş,
helva kokusi-de bir hoş,
icimizde joktur sarhoş.*

*Arkadaş, seni bejendim,
jokumuş misli menendin,
bunları kimden ügrendin.*

*Helva topı jok behāne,
gelmemiş misli zihāne,
zevk-u sefā verdi žane.*

*Bağçelerde biberije,
git oteje, gel berije,
beş on şeşe amberije.*

*Helva topı ajlaj jürüj,
şimdi sahibini bulıj,
gittikéez mejdani bulıj.*

25. *Bağçelerde olıj lāle,
düşmejelim dilden dile,
bak şu başa gelen hāle.*

*Bağçende gülün solmasun,
ehvālın kimse bilmesin,
jārānnar bize gülmesin.*

*Ata vurıjler palanı,
çokjüz söjledik jalanı,
bu topa göster ālemi.*

*Bağçelerde olıj etma,
gel kendine, derin dalma,
akrāninden geri kalma.*

A fürdőkben faczipő van,
lépj rája, kissé mozogj,
vedd a fánkot a kezedre.

Ez a helva eszet zavar,
kire langyos fuvalmat hint,
a népet összezsódití.

20. A kertekben ópium van,
helva illatja mily édes,
közöttünk egy sincsen részeg.

Társam, de megszerettelek,
nincs hasonlatos párod,
ezeket kitől tanultad.

Helva fánkja, ninesen ürügy,
nem jött párja a világra,
léleknek kéj gyönyört adott.

A kertekben paprika van,
menj amarra, jöjj emerre,
öt-tíz palaczk ambra illat.

Helva fánkja sirva halad,
most talál rá gazdájára,
egyre jobban helyet talál.

25. A kertekben tulipánt van,
ne kerüljünk nyelvről-nyelvre,
nézd, mi éri a fejemet.

Kertben rózsád ne hervadjon,
bajod senki meg ne tudja,
társink ki ne nevensenek.

Lóra tesznek nyeregkápát,
sokat mondtunk hazugságot,
e fánkknak világot mutass.

A kertekben almafa van,
térj magadhoz, el ne melázz,
a társadtól el ne maradj.

*Istambulda uzun çarşu,
dukjanları karşu karşu,
top geliji, cikin karşu.*

(Kapuja geldikte bu bejtler söjlene!)

30. *Mājiliz bojle kapuja,
içinde hülbül sakija,
Fazli ağam, gel kapuja.*

*Kahvelerde çalar tambur,
içimizde jöktür kambur,
kapuun mandalin kaldur.*

*Pi gemi gelij Misirden,
jelkeni vardir hasirden,
bu top-tür seni kaçirdan.*

*Mājilim konje gülüne,
tefterim aldım elime,
helva vurdı ja beline.*

*Gemi gemije çatalum,
helvaja şeker katalum,
bu topı uşuz satalum.*

35. *Kapu kapu, açıl kapu,
altı mermer, usta japu,
top geliji, açıl kapu.*

*Topimin uninden kaçın,
ustune şekerler saçın,
kapuın mandalin açın.*

*Ekinçiler ekij ekın,
kimşe bilmeç kalbimdekin,
hele selāmin alejkim.*

*Baş parmağım tutaj kaleme,
vasf edelim binbir kelām,
dejiniz alejkum selām.*

Isztambulban nagy bazár van,
a boltjai szemtől-szembe,
jön a fánk, elibe jertek.

(Az ajtó előtt ezeket a verseket mondják:)

30. Kiváncozom ily ajtóhoz,
benne szóljon fülemüle,
Fázli aga, jer ajtóhoz.

Kávéházban tambura szól,
mi közöttünk nincsen púpos,
az ajtó závarját emeld.

Jön a hajó Egyiptomból,
vitorlája gyékényből van,
ez a fánk szalaszt meg téged.

Kedvelem a bimbórózsát,
könyvem vettem a kezembe,
helva derekához ütött.

Hajót kössünk a hajóhoz,
a helvába czukrot szórjunk,
ezt a fánkot olesón adjuk.

35. Kapu, kapu, nyilj ki kapu,
alul márvány, fent a háza,
jön a helva, nyilj ki kapu.

Fánkom elől fussatok el,
czukrot szórjatok reája,
az ajtó závarját nyisd ki.

Szántóvetők magot vetnek,
nem tudják, mi van szívémben,
hát csak béke ti veletek.

Mutató ujjam fog tollat,
dieserjünk el ezeregy szót,
mondjátok, hogy béke veled.

(*Kapuja éiktikta helvaji cerirken, bir miktar terekküf olunup bu bejtler söjlene:*)

*Hele ben işim bitijdim,
geötüm köseje otujdım,
bu topı sana getijdim.*

40. *Çorbağılar hisab soraj,
bir kılı kırk kıla jaraj,
helva jejen bilmeç zarar.*

*Al topın mübarek olsun,
almazsan-ın uğur olsun.*

(*Kaçınjışın getirmişlerse, ona göre bejtler söjlene:*)

*Mirini, javrım mirini,²⁰
janına almış birini,
jedik helvanın birini.*

*Ejisiin, javrım ejisiin,
kojnında hülbül şakisiin,
jedik helvanın ikisiin.*

*Maçini, javrım maçini,
üpejim azzın içini,
jedik helvanın üçünü.*

45. *Merd olij, javrım merd olij,
sozlerin bana derd olij,
helvamız şimdi dort olij.*

*Mişini, javrım mişini,
janına almış eşini,
jedik helvanın beşini.*

*Evlerde oliji kedı,
ne hot bilij ne-de sedı,
sende helva oldı jedı.*

(*Az ajtó elé érkezvén, a mint átadják a fánkot, egy kissé megállanak és ezeket a verseket mondják:*)

*Befejeztem a dolgomat,
sarokba mentem, leültem,
ezt a fánkot neked hoztam.*

40. *Házigazda számadást kér,
egy szürszálat negyvenért ad,
helvát evő bajt nem ismer.*

*Vedd a fánkot, áldott legyen,
ha nem veszed, üdvöz legyen.*

(*Ahhoz képest mondják a verseket, a hányadszorra hozzák:*)

*Vette, óh magzatom vette,
az egyiket odavette,
megettük az első helvát.*

*A javát, magzatom javát,
öledben pacsirta szőljon,
megettük a másodikát.*

*A — sejét, magzatom — sejét,
csókolom a szád belsejét,
harmadik helvát megettük.*

45. *Hős lesz, óh magzatom, hős lesz,
szavad nekem bánatra van,
helva lesz most a negyedik.*

*Vette, óh magzatom vette,
lelkéhez a társát vette,
ötödik helvát megettük.*

*A házakban macska vagyjon,
hot-ot nem tud, se nem szedi-t,
a helva lett a hetedik.*

(*Jöve bu hejtler söjlene:*)

*Bülbül güle aşik imiş,
sāhib sohbet sādik imiş,
bu top sana lājik imiş.*

*Sahatünin mahfazası,
uzandı bunin arası,
sorüniz var-mi parası.*

50. *Bağçelerde var salınjak,
ağumizin keffi alçak,
jarin sarafıtan alozjak.*

*Sen annene danişün-mi,
bakkallarle bariştün-mi,
sen bu işi kariştün-mi!*

*Haži haži, janum haži,
başında dir altun taži,
helva tatlı, sonı aži.*

*Bir şey sorsam, bilijmisin,
pek uşuz dir, alijmisin,
dāvet etsem, gelijmisin!*

*Bağçelerde olıj fustik,
odanıza kadem bastik,
bu topı biz size bastik.*

55. *Gözi kudretten sürmeli,
uninde divan durmalı,
bu topı buna vermeli.*

*Bağçelerde olıj fındık,
fındığın altında duráık,
bu topı sana yetirdik.*

*Topımın ustunde mum var,
icinde karişik un var,
bu topı almamış kim var!*

(Aztán ezeket a verseket mondják:)

Rózsát pacsirta szeretett,
gazda, vendég hűséges lett,
ez a fánk hozzád méltó lett.

Az órádnak a tartója,
hosszúra nyult idő köze,
kérdézzétek: van-e pénze.

50. A kertekben hintóka van,
a gazdánknak kedve csappant,
holnap veszi pénzváltótól.

Anyáddal tanácskoztál-e,
fűszeressel békültél-e,
ez ügybe mit avatkoztál?

Hadsi, hadsi, lelkem hadsi,
fejeden arany korona,
helva édes, oszt keserű.

Valamit kérdek, tudod-e,
nagyon olcsó, megveszed-e,
ha meghívlak, vaj eljössz-e?

A kertekben vagyon pisztác,
a szobádba lépést léptünk,
ezt a fánkot neked szántuk.

55. Szem természetből festendő,
előtte kell tisztelegni,
e fánkot ennek kell adni.

A kertekben mogyoró van,
mogyoró alatt megállítunk,
ezt a fánkot neked hoztuk.

Fánkunk felett egy gyertya van,
benne össze-vissza liszt van,
ki az, ki fánkot nem kapott.

*Helva topi sıra geceñ,
görünze şahibin seceñ,
çok korkutma şindi kañej.*

*Evede baban doğmişdir,
dügmeleri gümüş-mi-dir,
helva jâpmak bir iş-mi-dir?*

60. *Evede baban üje-mi-dir,
dügmeleri kalaj-mi-dir,
helva jemek kolaj-mi-dir?*

*Bağların kenârî vâlî,
oraja dâşejin halî,
helvaja at gümeç halî.*

*Öcekle rin başî gül-dir,
bir içjämilze usta buldir,
tepsileri ejjez doldir.*

*Bağçelerde olij şimsir,
aklınâ başına devşir,
helvajî sen bojle pişir.*

*Balta sapı jutturijler,
küprüsile kusturijler,
helcasini japtirijler.*

65. *Bağçelerde olij tirtil,
ister darül ister jirtil,
helvajî jap, ojle kurtil.*

*Kazanşiler japaj kazan,
icimizde jok-tir çoban,
helvajî ver para kazan.*

*Bağçelerde olij erik,
bağçelere bu-dir lâjil,
buna dejler nu je ninik.*

*Bu topi zenden alalim,
sen düşün kime verelim,
sen emr ejle, biz verelim.*

Helva fánkja sorjában megy,
megpillantván, gazdát választ,
meg ne ijesz, mert elszalad.

Otthon atyád született-e,
a gombjai ezüstök-e,
helvát esinálni, dolog-e?

60. Otthon atyád mostoha-e,
a gombja ezinnből való-e,
helvát enni vaj könnyű-e?

A kerteknek széle csalit,
teritsetek ott szőnyeget,
helvához végy lépes mézet.

A legfőbb virág a rózsá,
tökéletes mestert talál,
a tepsiket jócskán töltsd meg.

A kertekben vagy on fegyver,
vedd az eszed a fejedbe,
a helvát te így készítsd el.

Balta nyelét lenyeletik,
szíjastól leokádtatják,
a helvát elkészítettik.

65. A kertekben kántálás van,
baragudj, akár szakadj szét,
helvát készíts, úgy szabadulj.

Üstösök csinálnak üstöt,
mi közöttünk ninesen pásztor,
add a helvát, pénzt kereshetsz.

A kertekben vagy on szilva,
a kertekhez csak ez méltó,
ezt úgy hívják nu je ninik.

E fánkot elveszük tőled,
gondolkozz hogy kinek adjuk,
te parancsolj, mi hadd adjuk.

*Top geldî mejdâne jârân,
hazir olsun topî alan,
temâşâ ejlesin gören.*

70. *Destemâlim uşî saçak,
bejtlerim dir hanşer piçak,
topî senden kim alaşak?*

*Al topîni, ol iftihar,
bu top sende kilmaj karar,
bu jârânlar şerbet araj.*

*Efendî ukudîr heže,
içimizde jok-tir hoža,
režâm bu-dîr : hangi geže?*

*Dâvet ejle hep gelsinler,
dâvet şahibin bulsunlar,
hem o gežeji bilsinler.*

*Mekteblerin hep hožasî,
okudîr ebzet hežesi,
geležek jumâ ertesi.*

75. *Ağamîzin gûnli oldî,
sonradan kijmeti oldî,
hele top jerini buldî.*

*Arabajta gelij tiken,
tikenin tohumun dâken,
işin bitti hajde tüken.*

*Bağöçelderde olîj kuju,
ağamîzin eski huji,
topî aldîn, doğru jürü.*

(Topu almağa gelirken bunu söjlerler:)

*Besmelejtê çiktik jola,
selam verdik sağa sola,
dolaşip geldik kapuja.*

Előjött a fánk, pajtások,
kész legyen a fánkot vevő,
hadd szemlélje meg a néző.

70. A kendőmnek vége rojtos,
a verseim handsár és kés,
a fánkot tőled ki kapja?

Vedd a fánkot, légy rá büszke,
e fánk veled nem áll szóba,
barátaink italt kérnek.

Efendi olvastat betüt,
közöttünk egy sinesen hodsá,
a kérésem : melyik este?

Hívd meg őket, mind hadd jöjjön,
meghívás gazdára lejjen,
azt az éjjelt mind megtudják.

Iskoláknak tanítói,
mind megtanít a betűkre,
a jövő hét szombat napján.

75. Gazdánk kedve kerekedett,
nagy lett aztán az értéke,
a fánk megtalálta helyét.

A kocsival jön a tövis,
a tövisnek magját szórjad,
dolgot elmúlt, te is szűnj meg.

A kertekben kutak vannak,
gazdánknak régi szokása,
fánkot vetted, menj előre.

(A mikor a fánkért jönnek, ezt éneklük:)

Isten névvel keltünk útra,
tisztelegtünk jobbra-balra,
holyongván jöttünk ajtóhoz.

*Arzulajıp geldik size,
sohbetiniz žumlemize,
helvajı sen getir bize.*

80. *Ajadan topimiz geldı,
žumlemizi mesrur etti,
bu helvajı bize japtı.*

*Bir mumžajız ver jakajım,
topın ustunc bakajım,
kanad ver tanrım, ucajım.*

*Top geldı mejdane jaran,
temasā ejlesin gören,
hazır olsun topı alan.*

83. *Bu topı saldık engine,
dajamış ev direğine,
helva durmuş jüregine.*

Vágyakozván jöttünk hozzád,
társalgásod mindnyájunknak,
a helvát te hozzad nekünk.

80. A gazdától jött a fánkunk,
mindnyájunkat viggá tette.
e helvát nekünk csinálta.

Adj egy gyertyát, hadd gyűjtöm meg.
a fánkra hadd nézzek reá,
szárnyat adj Isten, repüljek.

Előjött a fánk, barátim,
hadd nézze meg a szemlélő,
itt legyen a fánkot kapó.

83. Fánkot tengernek ereszténk,
ház árboeczhoz támaszkodott,
helva megállt a szívenél.

JEGYZETEK.

¹ A mai szerb *Kladava* török neve. Szó szerint (feth-i islam) az Iszlám győzelmét jelenti.

² Így nevezték azokat a tornyos kőfalakkal körülépített kaszárnyákat, melyek a sziget közepén és a vele átellenben levő dunai partokon a sziget védelmére szolgáltak. *Palanka* néven is ismeretesek voltak.

³ E népdal *gejik türküsi* (szarvas dal) név alatt ismeretes.

⁴ Így hívják az uralkodóknak azt a névjegyét, melyet fontosabb okiratok alatt találunk. E tigrában mindig az uralkodó szultán neve van megörökítve, atyjáéval egyetemben. Ez az állandó formájú kalligrafikus jel rajta van a pénzeken, szultáni épületek és intézmények kapuján, és különös formáját a monda I. Murad idejéből származtatja.

⁵ E négy könyv a következő: *terrat* (pentateuch), *zebur* (zsoltár), *inşil* (evangélium) és *ku'an* (kórán).

⁶ E dal *Ada türküsi* (szigeti népdal) néven ismeretes. Akkor keletkezett, mikor a törökök kivonultak a szigetről, hogy az osztrákoknak adjanak benne helyet.

⁷ Egy paradicsomi folyónak a neve.

⁸ E népdalnak *Tuna türküsi* (Duna dala) az ismertebb neve.

⁹ *demre*-nek nevezik azt a tavaszi szellőt, mely előbb a levegőt melegíti át, aztán a vizet, végül pedig a földet.

¹⁰ E dal első verssorában levő *gel* szócskák (*kačina gel, ašma gel*) a parasesoló módnak egy ma már elavult alakja (I. Oszmán török nyelv-könyv 262. l.).

¹¹ *Arzu és Kamber*, egy népregénynek a hősei, a kikat az egymás után való epekedés pusztít el. I. Kisázsiai török népregények című dolgozatomat.

¹² *fetoā* rendszerint a muftinak vagy bármily más szakértőnek akár szóbeli akár írásos ítélete.

¹³ *Terzi deresi* (szabó völgye) volt a neve egy hosszan elnyúló völgynek, mely a szigettel szembe levő szerb partoknál kezdődött.

¹⁴ *Aljonnak* hívták azt a magaslatot, mely a szigettel szemben a magyar partokon van.

¹⁵ *Fázli* aga, a szigetbeliek egyik tekintélyes embere, ugyanaz a ki a szabadságharcz idejében a menekülő magyarokat a török határra kísérte.

¹⁶ *Tufar* egy kis község neve a szerb határ közelében, mely fájáról volt főleg nevezetes.

¹⁷ E népdalnak *Budin türküsi* (Buda nótája) a neve. Voltaképpen csak töredéke egy hosszabb és már feledésbe ment népdalnak, mely Budavára elestének illetve bevételének az emléket örökölte meg.

¹⁸ A 81. szám alatt közölt tizenöt darab négysoros versecskének *māni* vagyis gondolatdal a neve. Egymástól független daloeskák, melyeket bizonyos alkalmakkor szokás elénekelni. Az alsóbb néposztálybeliek jövőendő erőt tulajdonítanak neki. Asszonyi mulatságokon, főleg gyermekügyi és lakodalmi ünnepeken, összeírják ezeket a mánikat, beleteszik egy zsebkönyvbe, és a jelenlevők mindegyikének egyet egyet juttatva, úgy lesik a jelentését. A māni-dalok legnagyobb ünnepe a *hidreliz*, a tavasz első napjának a megünneplése. E nap előestéjén összegyűlnek a helységbeli lányok, mindegyik egy-egy tárgyat dob bele egy edénybe, melyet másnapig egy rózsabokor alá temetnek. Másnap reggel ismét megjelennek, a fazekat ki-ássák és mialatt az egyes tárgyakat kihúzzák belőle, egy bekötött szemű lány *māni*-t mond minden egyes tárgyra illetve a tulajdonosára.

¹⁹ Az e csoportba foglalt 83 versszak a helya osztó ünnepre vonatkozik, melynek bővebb leírását I. Ethnographia II. évf.

²⁰ A következő strótfák sorkezdő szavai, mint *mirini, mačini, mišini* értelem nélküli szóalakok és csak arra valók, hogy a *birini, učini* és *bešini* szóknak rímekül szolgáljanak.

Verselés. A török népdalok versformája a szótagok számán (partmak hesabı) alapul. Az egyes verssorok ritmikus csoportokra oszlanak, és e csoportok száma a szótagok mennyiségétől függ. A legszokottabb formák a következők:

1. 4+4: bulut gelij | dūše kalka (jön a felhő esve kelve).

2. 4+3: işidejim | sesini (hadd hallom a hangodat).

3. 4+4+3: arabalar | gelij gece | iz oluj (jönnek mennek a szekek, nyoma lesz).

4. 2+4+2+3: kaldır | nikabini | gel gir | kojuna (emeld fátyoldat, jöjj az ölembe).

5. 4+3+2+3: bana deşler | ađlama, | neme | gülejim? (azt mondják, hogy ne sírjak, miért nevessek?)

A versszakok legtöbbször három sorból áll, melyek egymással *aaa* képlet szerint rímelenek:

Ben ađlajım gündüz *gişce*.

āşeb jārım hālin *nişce*.

ko janajım kül *olanşe*.

Gyakoriak a négysoros versszakok is, melyeknek rímképlete: *abab*, vagy pedig: *abcb*:

Jürü ješillim jürü,
ešinden kalma gerü,
zehir olsa iđerim,
memenden akan teri.

Kalmadı sabrım kararım,
ağlajım her gün,
jürin hakkın divanında,
söjlejim bir gün.

A hat sorból álló versszakok, melyekben nyolczszótagos sor ötszótagossal váltakozik, tulajdonképpen tizenhárom szótagból álló háromsoros versnek is tekinthető. A rím is csak ezeknek a végén mutatkozik:

Kara gözlüm kara kaşım | karâima *geldi*,
ben âleme gülej iken | başıma *geldi*,
onbeşinde bir jár sevdim | hoşıma *geldi*.

Az olyan hat sorból álló versszakban, melyben nyolczszótagos versorok hétszótagosakkal váltakoznak, a rímek *a b c b d b* képlet szerint vannak elhelyezve:

Ah efendim ah sultanım,
jetej beni *taşladın*,
hizmetinde jok kusurum,
ben ne günah *işledim*,
ben zâjif-im dajanamam,
sen siteme *başladın*.

Gyakori eset, hogy a verssor két-két szava rímel össze a következő soroknak ugyancsak két-két szavával, főleg olyankor, ha a végszók ugyanazok:

Evləri var jol başında,
benləri var sol başında;

aklımı başımdan zâj eilemişler,
bugün dilberleri pây eilemişler;

iki derjâ arasında, *genim var*,
jüreğimde elemim var, *gânım var*,
senden gajri bu dünjâde, *kîmim var*.

Az egyes versszakok után elmaradhatatlan a refrain, törökül *bağırma*. A legtöbbször csak egy sorból áll, főleg a három sorból álló versszakoknál, a nélkül azonban hogy az előbbi sorokra rá is rímelve (l. 33. és 37-ik dal). Itt-ott előfordul hogy egy vers második sora képezi a refraint, és ez ismétlődik meg a többi strófák után is:

Edemem kimseje halim hikâjâyet,
günül senden kime edem şikâjâyet?

aklımı başımdan aldın nihâjâyet,
B. Günül senden kime edem şikâjâyet?

L. még 37-ik dal.

Leggyakoribb azonban az, hogy a refrain két vagy négy egymásra rárímelő verssorból áll:

Aman felek, hasretine kavuştur,
jarım küsmüş, tez zamanda barıştur;
nazlı jarım, senden ajri-mî düştüm,
ateşi-askınla jandım tutuştur stb.

Nem egyszer csendül meg a török népdalokban az alliteratio is. És a betűrímek a legtöbb esetben nemcsak egyes betűkre illetve hangokra, hanem két vagy több szótagra is kiterjednek. Példák:

Besmeleje başlajalım,
haşlamajı haşlajalım,
bu işe ne işlejelim;

ezel olsa ezel olsa,
benim topım güzel olsa,
gül japrâğı gazel olsa;

mor menefşe moringuna:
ekinşiler ekij ekin;

sen dedene danıştın-mî,
bakkallarla barıştın-mî?

selam verdik sağa sola stb.

Nyelvjárásbeli sajátosságok. Az adakálei nyelvjárás a ruméliai dialektus egyik mellékhatása. Legközelebb a bulgár-török dialektushoz áll, mely a bulgár nyelv hatása alatt tért el némileg a ruméliai török nyelvjárástól.

1. Hangtan. *a* / A hangzóilleszkedés ama törvénye alól, hogy egy szóban vagy csak magas-, vagy csak mély hangok lehetnek, és hogy a magánhangzók az ajakműködés szerint is illeszkednek, némi kivételt mutat az adakálei nyelvjárás. Főleg a szótövhöz járuló képzők és ragok használatánál. A többalakú ragok és képzők ugyanis, az oszmanitól eltérően a következőképpen illeszkednek:

a után *i* mellett *u* is: *hanım* (hanım), *kaldır* (kaldır), *carım* (varım), *nârsuz* (nârsız), *açuk* (açık) stb.

o után *u* mellett *i* is: *bojun* (bojun), *olsın* (olsun), *koktum* (koktum), *onı* (onu), *doğdı* (doğdu) stb.

u után *u* mellett *i* is: *buldım* (buldum), *uğrına* (uğruna), *varıldım* (varıldum), *dolusın* (dolusun) stb.

ü után *ü* mellett *i* is: *öptim* (öptüm), *öktü* (ööktü), *görüj* (görür), *sozine* (sozüne) stb.

ü után *ü* mellett *i* is: *jüzüni* (jüzünü), *gülüni* (gülümü), *düstüm* (düstüm) stb.

E szabály értelmében egész következetesen fordulnak elő az ilyen alakok, mint: *sararıj* (sararup), *okudım* (okudum), *komsı* (komşu), *jolunı* (jolunu), *gülüni* (gülümü), *kopmısım* (kopmısum), *armadı* (armadu), *taktım* (taktım), *dükülj* (dökülür), *bojnuzşurın* (bojnuzşurun), *kılasın* (kılıasın), *dolaşmasın* (dolaşmasın), *ağlaju* (ağlajı) stb.

Vannak viszont számos olyan esetek is, melyekben a hangzók nem illeszkednek, pl. *fidanlariden* (fidanlarıdan), *järle* (jārla), *sevduje* (sevdüja), *ajde* (ajda), *aldiller* (aldıllar), *vurıj* (vurur), *japajler* (japarlar) stb. Ugyancsak a hangrend megzavarására vezethetők vissza azok az esetek, a műkor magas hangsorok mélyhangú alakjukban használatosak. E tünet idegen nyelvi befolyásra vezethető vissza. Példák: *dort* (dörti), *ü* (üç), *tuclu* (türlü), *ust* (üst), *butun* (bütün), *tutun* (tütün), *gun* (gün), *kaçak* (küçük), *bujak* (büyük), *amran* (ömrüm); továbbá: *şunle* (şümle), *danja* (dünjä), *öte* (öte), *şupe* (şühbe), *bojle* (böjle), *düstüm* (düstüm), *jurudi* (jürüdü), *hurudi* (bürüdü), *sojle* (söjle), *efendum* (efendim), *şanım* (şanım), *düstüm* (düstüm), *anı* (önü), *gunah* (günah), *geru* (gerü), *beru* (bürü). — Illeszkedés történt ellenben a következő szóalakok használatánál: *kestene* (kestäne), *zaman* (zeman), *kirez* (kiraz), *tene* (täne), *mezer* (mezar), *gerden* (gordan), *kabab* (kebap), *mesken* (meskjan), *süret* (süret).

Az *o* és *ö* hangoknak egy fokkal zártabb *u* és *ü* alakja van használatban: *ujun* (ojuun), *otur* (otur-); *gür* (gör-), *süz* (söz), *ütüs* (ötüs-), *üp* (öp-), *günül* (gönül); *öldür* (öldür-), *gütür* (götür-), *ülmek* (ölmek), *üjret* (öjret-), *sünnek* (sönnek), *dükme* (dökme), *dünnek* (dönnek), *sük* (sök-), *dükül* (dökül-).

b) A mássalhangzókra vonatkozólag főleg a gutturális *g* használata mutat fel dialektusunkban némi feltünőbb eltérést. A török köznyelvi *g*-nek ugyanis megvan az a sajátossága, hogy mélyhangú szókban *g*-vé, magashangúakban pedig *j*-vé gyengül, pl. *doyru-ejri*, *day-bej* stb. Ezzel szemben az adakálei nyelvjárás ezt a *g* hangot úgy a magas-, mint a mélyhangú szókban csak egy kissé gyengébben artikulálva ejti ki. E hangot, tekintet nélkül a hangsor mély vagy magas voltára, a szóvegeimben *j*-vel jeleztem. Ez a hang van meg a következőkben: *doyrı* (doyru), *day* (day), *olan* (olan), *ağla* (ağla-), *bağ* (bağ), *şayma* (şayma), *şoşuğıl* (şoşuğıl); *bej* (bej), *değis* (değis-), *değil* (değil), *bejen* (bejen-), *düğme* (düğme), *ejer* (ejer), *ijne* (ijne), *düğün* (düğün) stb.

A mássalhangzók változásai közt megemlítendő még a szókezdő *b*-nek *p*-s változatai a következőkben: *pı*, *pıj* (bir), *pinelım* (binelim), *pınar* (bunar), *pıçak* (biçak). Ellenben *başa* (paşa).

2. Alaktani eltérések csak az igék ragozásánál fordulnak elő. A jelen idő képzője tudvalevőleg a tartós jelennél *-ijor*, az általános jelennél pedig a segédhangzóval ellátott *-r*. Az adakálei dialektusnál ezt az *-r*

hangot a *-j* pótolja és pedig *a* az általános jelennél: *gelij* (gelir), *bilij* (bilir), *gezej* (gozer), *bakaj* (bakar), *akaj* (akar), *ıstej* (ister), *gecej* (geçer), *olij* (olur); *jatijim* (jatarım), *bilijim* (bilirim), *ölujim* (ölürüm), *ıcejsin* (ıçersin), *gidejiz* (gideriz), *gidejler* (giderler), *japajiz* (japarız), *gidejsin* (gidersin) stb. A tagadó igéknél: *sarmaj* (sarmaz), *küsmej* (küsmez), *görmejsin* (görmezmisin), *alınmaj* (alınmaz), *ınanmajınışın* (ınanmazmısın), *cermejsin* (vermezmisin) stb. *b*) A tartós jelennél: *japıjı* (japıjor), *gidejı* (gidejor), *annajı* (annajor), *janıjı* (janıjor), *tütejı* (tütejor), *ötejı* (öttejor), *jetejı* (jetejor), *ölujım* (ölujorum) stb. *c*) Összetett és tovább képzett igéknél: *verij idim* (verir idim), *gülej iken* (güler iken), *bilmej iken* (bilmez iken), *sevsisen* (sever isen), *aşarsan* (aşarsan), *ıcejsen* (ıçersen). Itt-ott az eféle alakok is hallhatók: *ıstemejirler* (ıstemejorlar), *çikmajir* (çikmajor), *saramajirim* (saramajorum), *bulamajirim* (bulamajorum), *ölujirim* (ölujorum), *apajir* (apıjor) stb. A kétféle jelen rendszerint egy alakba olvad, és a két idő közötti különbség mintha kieszőben volna a nyelvtudatból. Az együtetűvé lett ragozás ezt a megállapodást mutatja:

japajim (japarım és japıjorum)
japajsın (japarsın és japıjorsun)
japaj, *japajı* (japar és japıjor)
japajiz (japarız és japıjoruz)
japajsınız (japarsınız és japıjorsunuz)
japajler (japajlar és japıjorlar).

A tartós jelen ragozása:

gidijirim *gidijim* (gidijorum)
gidijirsın *gidejsın* (gidijorsun)
gidijı, *gidej* (gidijor)
gidijiriz, *gidijiz* (gidijoruz)
gidijirsınız, *gidejsınız* (gidijorsunuz)
gidijirler, *gidejler* (gidijorlar).

E nyelvtani sajátosságokon kívül még megemlítendő hogy az adakálei nyelvjárásba több idegen, főleg pedig szerb és bolgár elem vegyült. Rumán elem aránylag jóval kevesebb.